

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
4. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ MUĞLA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

AKDENİZ'DEKİ SON ELÇİ

Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) **TÜRK KORUMA EYLEM PLANI** **KASIM 2015**

MUĞLA İLİ AKDENİZ FOKU (*Monachus monachus*) **TÜR KORUMA EYLEM PLANI**

2016 - 2020

HAZIRLAYANLAR

Haydar KARACAN

Yrd. Doç. Dr. Burak Ali ÇİÇEK

Doç. Dr. Halit FİLİZ

Baran ÖNDER

Oya ORBAY

Grafik Tasarım

Eda YILDIZ

AK - TEL
MÜHENDİSLİK

"Çevrenin Mühendisi"

İLETİŞİM BİLGİLERİ

T.C. ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI

DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Beştepe Mahallesi Alparslan Türkeş Caddesi No: 71 Yenimahalle - ANKARA

Tel: 0 312 207 50 00

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI 4 . BÖLGE

MUĞLA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Orhaniye Mahallesi Papatya Sokak No: 6

Menteşe / MUĞLA

Tel: 0 252 223 03 06

mugla@ormansu.gov.tr

AK-TEL MÜHENDİSLİK

EĞT. TURZ. GIDA. SAN. TİC. LTD.ŞTİ.

1330.Sok No:16/16 Aşağıöveçler/ANKARA

Tel :(0 312) 472 40 17

aktell@aktell.com

0532 333 87 39

www.aktell.com

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserlerini Koruma Kanunu Gereği Telif Hakları Konusunda Yasal Uyarı:

Tür Eylem Planı'nın ve eklerinin, isim hakları, içeriği, şablonu, tasarımı ve içindeki tüm dokümanlara ait hakları saklıdır. Tür Eylem Planı'nın içinde yer alan hiçbir doküman, sayfa, grafik, tablo, şekil, fotoğraf, tasarım unsuru ve diğer unsurlar izin alınmaksızın kopyalanamaz, başka yere taşınamaz, alıntı yapılamaz, internet üzerinden veya her ne şekilde olursa olsun yayınlanamaz ve kullanılamaz (arama motorlarının dizinleri için kullandıkları geçici bellek kayıtlarından alınmış olsalar dahi)

Kullanıcılar; Tür Eylem Planı'nın telif hakkı konusunda Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın tüm talep ve açıklamalarını kabul ettiklerini beyan ve taahhüt ederler.

Hakları saklı tutulmuş bu Tür Eylem Planı'nın ve ekleri; sahibi Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın muvafakati olmadan hiçbir suretle çoğaltılamaz, alıntı yapılamaz, başka bir yerde kullanılamaz.

Tür Eylem Planı'nın içinde yer alan tüm dokümanların, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın önceden verilmiş açık muvafakati olmaksızın başka bir raporda, akademik makale, eser yada medyalara kopyalanamaz.

ÖNSÖZ

Ülkemiz zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir. Bakanlığımızın temel vazifelerinden biri de biyolojik çeşitliliğin korunmasıdır. Ülkemize özgü türlerimizin belirlenmesi ve korunmasına yönelik çalışmaları yapmak, nesli tehlike altına düşmüş, düşebilecek türlerin korunmasına yönelik eylem planlarını hazırlamak Genel Müdürlüğümüzün görevleri arasındadır.

2-4 Şubat 2014 tarihlerinde Genel Müdürlüğümüzün organizasyonunda ilgili kamu kurumları bilim insanları ve sivil toplum kuruluşlarından uzmanların katılımı ile yapılan “Nesli Tehlike Altındaki Türlerin Korunması Stratejisi Eylem Planı Çalıştayı” ülkemizde bulunan bitki ve hayvan türlerinden 200-250 arası türün ülkemizde varlıklarını koruyabilmesi için özel koruma tedbirlerine ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. Genel Müdürlüğümüz de 2023 hedefleri arasında bu türlerden en az 100’ü için eylem planı yaptırarak özel koruma tedbirlerini uygulamayı hedeflemektedir.

Bu kapsamda nesli tehlike altında olan Akdeniz Foku’nun (*Monachus monachus*) Muğla İli (Milas-Bodrum İlçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) kıyı şeridi ve dahilinde ve Milas-Bodrum İlçeleri kıyı şeridinde izleme faaliyetleri yapılması, türün korunması, alternatif üreme ve yaşam alanlarının tespiti için 2015 yılında Tür Eylem Planı hazırlanmıştır.

Bu plan çerçevesinde Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) için 2015-2020 yıllarını kapsayan bir uygulama planı ortaya konmuştur. Literatür araştırmaları ve yapılan arazi çalışmaları neticesinde Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) için işbirliği yapılacak kişi ve kurum/kuruluşlar tespit edilerek toplantılar düzenlenmiş ve türü geleceğe taşıyabilmek için atılması gereken adımlar bu çalışma ile bir araya getirilmiştir. Hazırlanan “**Muğla İli (Milas-Bodrum İlçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) Kıyı Şeridi ve Dahilinde Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) Tür Eylem Planı ve Milas-Bodrum İlçeleri Kıyı Şeridinde İzleme Faaliyetleri**” nin biyolojik çeşitliliğimizi korumak adına gerekli katkıyı yapması umuduyla planı hazırlayanlara özverili çalışmaları sebebiyle teşekkür ederim.

Nurettin TAŞ

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü

TEŞEKKÜR

Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) Tür Koruma Eylem Planı hazırlanmasında, TC. Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürü Rahmi BAYRAK' a, Doğa Koruma ve Sulak Alanlar Şube Müdürü Mehmet UZUNER' e, Muğla Şube Müdürü Mehmet Soner KIRKER'e, ve çalışanlarına, projenin her aşamasında bilgileriyle desteklerini sunan, Proje Danışmanımız Yrd. Doç. Dr. Burak Ali ÇİÇEK'e (Doğu Akdeniz Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Biyolojik Bilimler Bölümü), Proje Uzmanımız Doç. Dr. Halit FİLİZ'e (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Su Ürünleri Fakültesi), , refakatçi dalgıç Baran ÖNDER'e (Çevre Mühendisi), CBS Uzmanımız Oya ORBAY'a, projenin bu zamanlara kadar gelmesinde koordinasyonu sağlayan koordinatörümüz Haydar KARACAN'a (Su Ürünleri Yüksek Mühendisi) ve Ak-Tel Mühendislik Eğitim Turizm Gıda Sanayi ve Ticaret LTD. ŞTİ. çalışanlarına, proje kapsamında yardımlarını esirgemeyen diğer kurum ve kuruluşlara teşekkür ederiz.

COĞRAFİ KAPSAM

Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) türünün Muğla İli (Milas- Bodrum İlçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) kıyı şeridi ve dahili sınırları içinde ki yaşam alanlarının ve Milas-Bodrum İlçeleri kıyı şeridinde izleme faaliyetlerini kapsamaktadır.

PROJE EKİBİ

Haydar KARACAN

(Su Ürünleri Yüksek Mühendisi, Proje Koordinatörü)

Yrd. Doç. Dr. Burak Ali ÇİÇEK

(Doğu Akdeniz Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Biyolojik Bilimler Bölümü,

Proje Danışmanı)

Doç. Dr. Halit FİLİZ

(Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Su Ürünleri Fakültesi, Proje Uzmanı)

Baran ÖNDER

(Çevre Mühendisi, Refakatçi Dalgıç)

Oya ORBAY

Biyolog/CBS Uzmanı

DESTEK PERSONEL

Muharrem YILMAZ (Kamu Yöneticisi)

Ercan VELDET (Çevre Mühendisi)

Dr. Ümit SUBAŞI (Biyolog, Botanik Uzmanı)

Hilal ÜLKER (Hidrojeoloji Mühendisi)

Tolga ÇETİNKAYA (Biyolog)

Ömer SERTKAYA (Çevre Mühendisi)

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1 TÜRÜ TANIYALIM	2
1.1 Sınıflandırma (Taksonomi)	2
1.2 Morfolojisi	5
1.3 Yaşam Alanları	6
1.4 Davranışı.....	9
1.5 Beslenmesi.....	11
1.6 Üremesi.....	12
2 AKDENİZ FOKUNUN DÜNYA VE TÜRKİYE’DEKİ DURUMU	13
3 İLGİLİ ULUSAL MEVZUAT VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	17
4 AKDENİZ FOKLARININ BÖLGEDEKİ DURUMU	25
5 TEHDİTLER VE SINIRLAYICI FAKTÖRLER	29
6 AKDENİZ FOKUNUN (<i>Monachus monachus</i>) MUĞLA İLİ (Milas-Bodrum ilçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) KİYISAL ALANINDA KORUNMASINA YÖNELİK İ. BEŞ YILLIK EYLEM PLANI	31
6.1 Faaliyetlerin Önceliklendirilmesi ve Aciliyet Sıralaması	31
7 HEDEFLER	32
7.1 İdeal Hedefler	32
7.2 Faaliyet Hedefleri	33
8 FAALİYET VE FAALİYET PLANLARI	36
9 UYGULAMA DÖNEMİ ÇALIŞMA PLANI	53
10 KAYNAKLAR	55

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Akdeniz Foku Tür Eylem Planı Paydaş Kurumlar İşbirliği Ağı	53
Şekil 2: Akdeniz Foku Tür Eylem Planı Projesi Uygulama Şeması Ana Hatları	54

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1: Akdeniz Foku.....	2
Resim 2: Akdeniz Foku.....	4
Resim 3: Akdeniz Foku Muhtemel Yaşam Alanı	7
Resim 4: Akdeniz Foku Muhtemel Yaşam Alanı	8
Resim 5: Akdeniz Foku Muhtemel Yaşam Alanı	8
Resim 6: Akdeniz Foku.....	10
Resim 7: Akdeniz Foku Besin Kaynaklarından	11
Resim 8: Akdeniz Foku Besin Kaynaklarından	12
Resim 9: Akdeniz Foku.....	14
Resim 10: Akdeniz Foku Muhtemel Yaşam Alanı	16

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Akdeniz Foku'nun Taksonomisi	5
Tablo 2: İlgili Ulusal Mevzuat Ve Uluslararası Sözleşmeler	17
Tablo 3: Swot Analizi	28
Tablo 4: Akdeniz Foku İle İlgili Tehditler	31

YÖNETİCİ ÖZETİ

Söz konusu proje, Kritik Tehlike (CR) altında olan Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) türünün ve bu türün ilimiz sınırlarında bulunan yaşam alanlarının korunmasına temel olacak araştırmaların yapımı işidir.

Gerek uluslararası yükümlülüklerimiz, gerekse ulusal mevzuatımızdan kaynaklanan sorumluluklarımız gereği; korunması gereken Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) türünün neslinin devamını tehdit eden faktörler ve bu faktörlerin engellenmesi için yapılması gereken çalışmaları belirlemek üzere Muğla İli (Milas-Bodrum İlçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) kıyı şeridi ve dahilinde ve Milas-Bodrum İlçeleri kıyı şeridinde izleme faaliyetleri yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Projenin amacı yukarıda belirtilen türün yaşam alanlarının korunması ve uzun vade de neslinin devamını sağlamak için yapılacak çalışmalara rehberlik edecek bir tür eylem planının hazırlanmasıdır.

Ülkemizde Akdeniz Foku ile ilgili olarak ilk bilimsel çalışmalar 1960’larda başlamıştır. Bireysel çalışmalar olarak kabul edilebilecek bu öncü çalışmaları takiben, koruma çalışmalarını da içeren kapsamlı çalışmalar günümüzde SAD-AFAG, İÜ-SÜF ve ODTÜ-DBE gibi kurumlarca etkin bir biçimde devam ettirilmiştir. Bu konuda çalışan uzmanlar, çalışma alanı ve konusu ile ilgili bireysel yayınlar yapmakla birlikte, bir araya gelerek, bölgesel ve ulusal EYLEM PLANLARI ve ULUSAL STRATEJİK PLANLAR hazırlamışlardır. Ayrıca, bahsi geçen uzmanlar tarafından ULUSAL AKDENİZ FOKU KOMİTESİ oluşturulmuştur (Kıraç, vd., 2013; Kıraç, Savaş ve Güçlüsoy, 1998; Güçlüsoy vd., 2004).

GİRİŞ

Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) dünyadaki nesli tükenmekte olan canlılar arasında ilk sıralarda gelmektedir. IUCN tarafından, en üst seviye olan, nesli kritik derecede tehlike altında olan türler (CR) arasında listelenmektedir. Bu canlılar, ülkemizin de onayladığı BERN, CITES, BARCELONA ve Biyolojik Çeşitlilik sözleşmeleri kapsamında koruma altına alınmışlardır (Kıraç, vd., 2013)

Ülkemizde bu canlılar ile ilgili olarak ilk bilimsel çalışmalar 1960’larda başlamıştır. Bireysel çalışmalar olarak kabul edilebilecek bu öncü çalışmaları takiben, koruma çalışmalarını da içeren kapsamlı çalışmalar günümüzde SAD-AFAG, İÜ-SÜF ve ODTÜ-DBE gibi kurumlarca çalışmalar etkin bir biçimde devam ettirilmiştir. Bu konuda çalışan uzmanlar, çalışma alanı ve konusu ile ilgili bireysel yayınlar yapmakla birlikte, bir araya gelerek, bölgesel ve ulusal EYLEM PLANLARI ve ULUSAL STRATEJİK PLANLAR hazırlamışlardır. Ay rıca, bahsi geçen uzmanlar tarafından ULUSAL AKDENİZ FOKU KOMİTESİ oluşturulmuştur (Kıraç, vd., 2013; Kıraç, Savaş ve Güçlüsoy, 1998; Güçlüsoy vd., 2004).

Yürütülen bu proje ile Akdeniz fokunun (*Monachus monachus*)’nun Muğla İli (Milas-Bodrum ilçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) kıyıs al anında nesli tehlike altında olmadan varlığını sürdürmesi açısından yaşam alanlarını belirlenmesi ve fokun korunabilmesi açısından uygulanacak eylem planının hazırlanması hedeflenmiştir.

Resim 1. Akdeniz Foku (Erhan ÖZTÜRK)

1. TÜRÜ TANIYALIM

1.1. Sınıflandırma (Taksonomi)

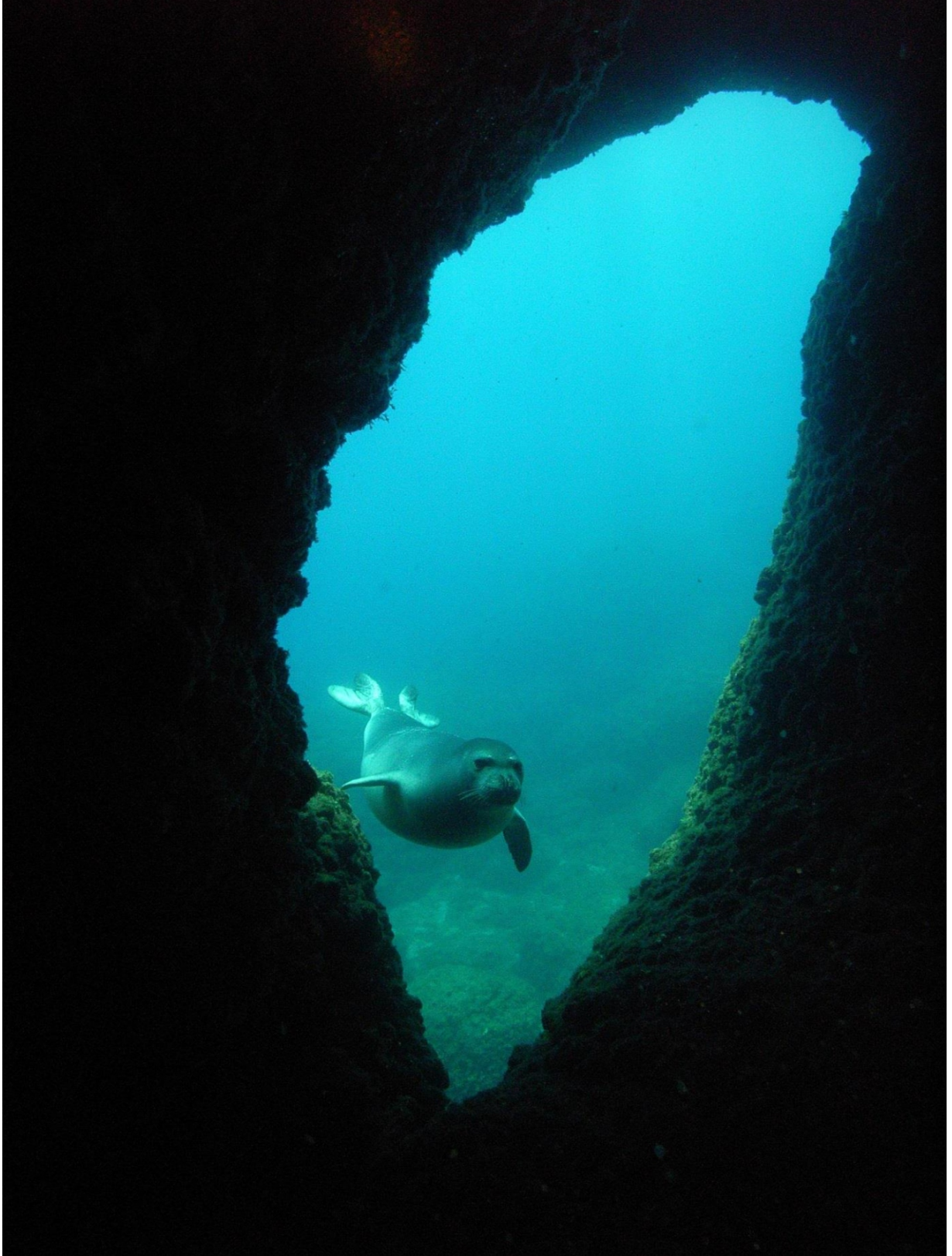
Akdeniz Foku, *Monachus monachus* (Hermann, 1779), Pinnipedia üsttailesi altındaki Gerçek Foklar ailesinin *Monachus* cinsi içinde yer alan bir deniz memelisidir (Tablo 1).

Pinnipedia adı ilk kez yüzyıl kadar önce yüzgeçayaklı etçiller için önerildi. Bu gruba ait fosil kayıtları günümüzden 27-25 milyon yıl öncesine (Oligosen sonu) kadar uzanmaktadır. İlk pinnipedler ön ve arka ayakları kürek şeklinde iyi gelişmiş sucul etçilerdi. Pinnipedlerin ilk olarak Kuzey Pasifik'te ortaya çıktığı ve buradan dünya denizle rine çeşitlendiği düşünülmektedir (Berta, 2009).

Gerçek Foklar (Phocidae), dış kulakları bulunmadığından Kulaksız Foklar olarak da isimlendirilmiştir (Jefferson vd., 1993). Bu aile üyelerinde ön yüzgeçler kısa, arka yüzgeçler daha büyüktür. Arka yüzgeçler karada iken karnın altına kıvrılamaz. Bu nedenle iyi yüzücü olmalarına rağmen, karada ancak gövdenin yardımıyla tırtılların yürüme hareketine benzer bir hareket yaparlar.

Türün içinde yer aldığı cins ismi Yunanca “*Monachus*”, “keşiş gibi, yalnız” anlamındadır. “Keşiş” ismi de muhtemelen Akdeniz Foku’nun başının üzerindeki koyu renge ithafen verilmiştir. Keşiş Fokları cinsi 3 tür (Havai Keşiş Foku, Akdeniz Keşiş Foku ve Karayip Keşiş Foku) içermektedir (Wozencraft, 2005; Johnson vd., 2006). Akdeniz ve Karayip türlerine ait ilk fosiller Pleistosen (1.81-0.01 milyon yıl önce) dönemine kadar uzansa da (Berta & Churchill, 2012), günümüzde bu 3 keşiş foku türü ya kritik derecede tehlikede (Havai ve Akdeniz) ya da yok olmuş (Karayip) olarak dikkate alınmaktadır (Kretzmann vd., 1997; Pastor vd., 2004; Johnson vd., 2006).

Akdeniz Foku ilk olarak 1779 yılında Hermann tarafından *Phoca monachus* olarak tanımlanmış ve *Phoca* cinsi içine konulmuştur. Daha sonra, 1822 yılında, Fleming *Monachus* cinsini tanımlamış ve Akdeniz Foku’nun yerinin gerçekte bu cins olduğunu belirterek cins değişikliğini yapmıştır. Bu nedenle türün güncel geçerli ismi, bu cins değişikliğine ithafen ve türü doğru olarak tanımlayan ilk kişiye saygı ile *Monachus monachus* (Hermann, 1779) olarak gösterilmektedir.

Resim 2. Akdeniz Foku (Erhan ÖZTÜRK)

Tablo 1. Akdeniz Foku’nun Taksonomisi

ALEM	ŞUBE	SINIF	TAKIM	ALT TAKIM	ÜST AİLE	AİLE	ALT AİLE	CİNS
Animalia (Hayvanlar)	Chordata (Kordalılar)	Mammalia (Memeliler)	Carnivora (Etçiller)	Caniformia (Köpeğimsiler)	Pinnipedia (Yüzgeçayaklılar)	Phocidae (Gerçek Foklar)	Monachinae (Güney Fokları)	<i>Monachus</i> (Keşiş Fokları)
Bilimsel İsim		<i>Monachus monachus</i>						
Tür Otörü:		(Hermann, 1779)						
Yerel İsim(ler)i		Akdeniz Foku, Akdeniz Keşiş Foku						
Sinonim(ler)i		<i>Phoca monachus</i> Hermann, 1779						

1.2. Morfoloji

Yetişkin bir Akdeniz Foku, torpil şeklinde bir gövdeye, kısa yüzgeçlere ve oransal olarak küçük bir başa sahiptir. Diğer keşiş fokları gibi, bu tür de belirgin bir baş ve yüz yapısına sahiptir. Baş geniş ve biraz düzdür. Burun geniş ve yuvarlak olup, üstten alta doğru biraz basıktır. Arası oldukça geniş gözler, yukarı doğru açılan burun delikleri ve belirgin bıyıkları karakteristik yüz yapısını tamamlar. Genellikle suda yüzerken fokun baş ve yüzü görülür. Ön yüzgeçler vücuduna göre nispeten kısadır (üzerinde küçük tırnaklar bulunur) ve arka yüzgeçler incedir. Erkek bireyler, dişilerden oldukça büyüktür. Erkek bireyler siyah-koyu kahverengi renkte olup, karın bölgelerinde belirgin bir beyaz leke görülür. Bu leke dişilerde ise açık kahverengi ya da gri,

boyun altından kuyruğa kadar uzanan açık renkli bir bant şeklindedir. Dişilerde 4 adet meme ucu bulunur. Yeni doğan yavrular (80-90 cm boy ve 20 kg kadar ağırlı ığa sahiptirler) 1.0-1.5 cm uzunluğunda siyah uzun kıllardan oluşan yumuşak bir kürke sahiptir. Karın kısmında beyaz bir leke bulunur ve bu lekenin şekli cinsiyetin belirlenmesinde kullanılır. Bu kürk yaklaşık 2 ay sonra kılların dökülmesiyle yetişkin formu almaya başlar. Yavru lardaki kürk değişimi erkeklerde 82, dişilerde ise 64 günlükken olur. Postları 0.5 cm uzunluğunda kısa kıllardan oluşmakta, bu postun altındaysa 3-6 cm kalınlığında yağ tabakası bulunmaktadır. 2.2-2.8 m boy ile 240-400 kg ağırlığa ulaşabilen bir deniz memelisidir (Jefferson vd., 1993, 2008; Dailey, 1988; Badosa vd., 2006; Johnson vd., 2006; Samaranch & Gonzalez, 2000).

1.3. Yaşam Alanları

Akdeniz Foku, Akdeniz, Ege ve Karadeniz kıyıları ile 34°N enlemine kadar kuzeybatı Afrika kıyılarında bulunmaktaydı (Jefferson vd., 1993). Ancak aşırı avlanma, yaşam alanları kaybı ve deniz ekosisteminin bozulması nedeniyle türün dünya dağılımı daraldı ve nüfusu hızla azaldı. Akdeniz Foku bugün dünyada sadece Türkiye, Yunanistan, Fas, Moritanya ve Madeira Adaları'nda yaşamaktadırlar. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Akdeniz_foku).

Akdeniz Foku'nun asıl yaşam alanı sahillerdir ve Allen tarafından 1980 yılında yapılan çalışmada Akdeniz'de 18 yüzyıla kadar sahillerin foklarca kullanımının yaygın olduğu bildirilmiştir. Daha sonra genellikle insanların ulaşamadığı, sessiz, تنها, bozulmamış alanların tercih edilmeye başlandığı anlaşılmaktadır (Sergeant vd., 1978; Gücü vd., 2004; Gökoğlu vd., 2012). Ancak habitatlarına yapılan baskılar nedeniyle artık saklanmaya uygun alanlara muhtaç duruma gelmişlerdir. Bu nedenle, Akdeniz Foku günümüzde gerek u yumak, gerekse barınmak ve hatta doğum yapmak için, gözlerden uzak ve ulaşması zor olan mağaraları kullanmaktadır. Özellikle sualtı girişleri olan mağaralar bu canlıların barınma ve üremeleri için daha fazla tercih ettikleri yerlerdir. Bu sayede karasal avcılar, bu mağaralara giremezler. Ancak mağaraların içyapıları değiştikçe kullanım oranları da değişmektedir (Gonzalez vd., 1997). Yapılan izleme çalışmaları sonucunda, fokun üzerinde yapılaşma olmayan, insanların kolay ulaşamadığı veya insan faaliyetlerinden uzak, tercihen üreme ve/veya barınma işlevleri gören kıyı mağara ve kovuklarına sahip; sessiz ve تنها kayalık sahilleri yaşama alanı olarak seçtiği görülmektedir.

Ancak Akdeniz Foku özellikle beslenmek için ıssız kayalık sahillerin dışına çıkar, dolaşım alanını genişleterek, kumluk, çakıllık kıyıları ve nehir ağzlarına da gidebilir.

Resim 3. Akdeniz Foku Muhtemel Yaşam Alanı (Burak Ali ÇİÇEK)

Resim 4. Akdeniz Foku Muhtemel Yaşam Alanı (Burak Ali ÇİÇEK)

Resim 5. Akdeniz Foku Muhtemel Yaşam Alanı (Burak Ali ÇİÇEK)

1.4. Davranış

Akdeniz Foku aktif göç yapan bir tür değildir ve zamanının çoğunu oldukça sınırlı bir yaşam alanında geçirir. Dişiler erkeğe göre daha gezgin olmakla birlikte, yavrulama döneminde üreme mağarası ve civarını terk etmezler. Genç fok bireyleri ise yetişme dönemlerinde uzak bölgelere gidebilirler. Dişi Akdeniz Foku'nun çiftleşmek için büyük uzaklıklar kat ederek erkek fokların yanına geldiği ve daha sonra erkeğin bölgesinden ayrıldığı tahmin edilmektedir. Deniz içindeki yüzeysel kayalıklara veya sahildeki düz kayalıklara uzanarak güneş ışınlarından yararlanma, güneşlenme, önemli bir ihtiyaçtır. Güneşlenme alanının seçiminde bu tip kayalık alanların denizdeki diğer biyotoplara göre daha sıcak olmalarının yanında, stratejik bir noktada seçilecek bir kayalık güneşlenme/dinlenme sırasında fokun kendisini daha iyi korumasında yardımcı olabilmesi etkilidir. Karada, suda olduğuna göre daha hantal olan Akdeniz Foku herhangi bir tehdit durumunda suya en çabuk ulaşabileceği yerlerde güneşlenme/dinlenmeyi tercih etmektedir. Akdeniz Foku, ürkek ve diğer yüzgeçayaklı türlerine göre daha az sosyal bir canlıdır. Türkiye kıyılarında yaşayan bireyler genelde tek tek dolaşırlar ve nadiren birlikte görülürler. Akdeniz Foklarının bazı dönemlerde bir araya geldiği ve sonra tekrar dağıldıkları konusunda varsayımlar mevcuttur. Ergin erkek bireyler genelde bir bölge belirler ve yaşantısını burada sürdürürler. Kıyıda iken ne kadar az sosyal iseler, suda iken bunun tam tersi oldukça sosyaldirler. Dalışları ile ilgili olarak, normalde tek bir nefeste su altında 10-15 dk kalabilirler, ancak zorda kaldıklarında 20-30 dk. kadar hareketsiz bir şekilde su altında durabilirler. Karada kalp atış sayısı dakikada 100 civarındayken, daldıklarında 10'a kadar düşürebilmektedirler. Suyun altında yarı uyur vaziyette kalabilirler. Fizyolojik olarak uyumanın ve dalmanın genel görünüşü aynıdır. Fok bu iki durumda da burundaki kaslarını kasarak burun girişini kapatmaktadır. Düşük kalp atımı ile kan akımı yavaşlar, ancak kalp ve beyin gibi hayati organlarda yeterli dolaşım korunmaktadır. Kandaki oksijen miktarı ortalama 15 dakika sonra azalır. İlgili sinir alıcıları yardımıyla fok uyarılarak yüzeye dönmesi veya uyanması gerektiği bildirilir. Akciğer solunumu yapmaları nedeniyle sık sık su yüzeyine çıkıp nefes tazelemek zorundadırlar. Akdeniz Foku nispeten sık bir dalıcı olup, genelde 70 m'ye kadar dalmaktadır. Ancak, 100-130 m arasındaki derin dalışları da rapor edilmiştir. Hem gece (nokturnal, gececi) hem de gündüz (diurnal, gündüzcü) aktiftirler. Suda saatte 30-40 km'ye varan hızlarda hareket edebilirler (Groombridge, 1994; Jefferson vd., 1993; https://tr.wikipedia.org/wiki/Akdeniz_foku).

Resim 6. Akdeniz Foku (Erhan ÖZTÜRK)

1.5. Beslenme

Akdeniz Foku omurgasız hayvanlardan (kabuklular, yengeçler, ahtapotlar vb) omurgalı hayvanlara kadar geniş bir yelpazede beslenmektedir. Akdeniz Foklarının, genel olarak ahtapot türleri (*Octopus spp.*), deniz kaplumbağası (*Caretta caretta*) yavruları, vatoz türleri (*Raja spp.*), yılan balıkları (*Anguilla spp.*), yengeçler (*Pachygrapsus spp.*), deniz salyangozları (*Patella spp.*), mercan balıkları (*Sarpa salpa*, *Sparus aurata*, *Dentex dentex*), kupez balığı (*Boops boops*), papağan balığı (*Sparisoma cretense*) ve mürekkep balığı (*Sepia icfo nalis*) gibi canlılarla beslendikleri bildirilmiştir. Büyük bir balık yiyeceği zaman bunu bütün olarak yutamaz, yüzeye getirir ve parçalayarak yer (Jefferson vd., 1993). Sudayken saatte 30-40 km'ye varan hızlarda hareket edebilen Akdeniz Foku avlarını yakalamak için mükemmel bir hareket kabiliyetine ve esnekliğe sahiptirler. Akdeniz Foku'nun besini ile ilgili olarak Salman vd. (2001) tarafından yapılan çalışmada tercih edilen besinlerin %94.01'ini kafadanbacaklıların (Cephalopoda; *Sepia silanicfo* , *Eledone moschata* ve *Bathyploypus sponsalis* türleri) oluşturduğu bulunmuştur. Bunun yanında Porifera (*Sarcotragus sp.*), makrofitadan (*Posidonia oceanica*) türlerinin tesadüfen yendiği düşünülmektedir. (Sergeant vd., 1978; Margaritoulis vd., 1996; Neves, 1998; Salman vd., 2001).

Resim 7. Akdeniz Foku Besin Kaynaklarından (Burak Ali ÇİÇEK)

Resim 8. Akdeniz Foku Besin Kaynaklarından (Burak Ali ÇİÇEK)

1.6. Üreme

Dişi Akdeniz Foklarının çiftleşmek için büyük uzaklıklar kat ederek erkek fokların yanına geldiği ve daha sonra erkeğin bölgesinden ayrıldığı tahmin edilmektedir. Çiftleşme denizde olmaktadır. Dişi fokun cinsel olgunluğa 4-5 yaşında ulaştığı tahmin edilmektedir. Dişi Akdeniz Foku 10-11 aylık hamilelik döneminden sonra, her sene ya da 2 senede, bir yavru doğurur. Bu nedenle, Akdeniz Foku üreme hızı düşük, yavru sayısı az bir canlıdır. Doğum, insanların uğramadığı (veya ulaşamadığı) ve içinde hava olan bir kıyı mağarasının en ucunda, dalgaların kolay ulaşamayacağı bir çakıl plaj veya kayalık platform üzerinde olur. Anne, yavruyu yaklaşık 4 ay boyunca kendi sütü ile mağara içinde karada emzirir. Akdeniz Foku, yavrusunu doğurmak ve büyütmek için mutlaka karaya (ve özellikle kıyı mağaralarına) muhtaçtır. Türkiye'de üreme, Ağustos ile Kasım ayları arasında gözlenmiştir (Gücü vd. 2004). Genellikle doğum, Mayıs-Kasım ayları arasında, daha sıklıkla da Eylül-Ekim aylarında olmaktadır. İki doğum arasında ortalama 12-13 ay kadar bir süre geçer. Yavruların hayatta kalma oranları oldukça düşük olup ancak, %50'den azı ilk iki ayı çıkarabilmektedirler. Eylül ve Ocak ayları arasında doğan

yavruların hayatta kalma oranı %29'dur. Bunun nedeni; yüksek dalgalar, fırtınalar ve az da olsa soy içi üremedir. Buna karşın yılın geri kalanında doğan yavruların hayatta kalma oranı ise %70'tir. Kolonideki dişiler birbirlerinin yavrularına bakabilmektedirler. Ömür uzunluklarının doğal ortamlarında 20 yıl kadar olduğu düşünülmekle birlikte, esaret altına 20 yıl ve daha fazla yaşayabilmektedirler (Gazo vd., 2000; Pastor & Aguilar, 2003; Wilson & Reeder, 2005; Aguilar vd., 2007; Gökoğlu vd., 2012).

2. AKDENİZ FOKUNUN DÜNYA VE TÜRKİYE'DEKİ DURUMU

Akdeniz Fokları 20. yüzyılın başına kadar tüm Akdeniz kıyıları ile doğu Atlas Okyanusu kıyılarında Portekiz'den Batı Afrika sahillerindeki Senegal'e kadar kalabalık koloniler şeklinde ve serbestçe yaşamlarını sürdürmekte idi. Ancak aşırı avlanma, yaşam alanları kaybı ve deniz ekosisteminin bozulması nedeniyle türün dünya dağılımı daraldı ve nüfusu hızla azaldı. Akdeniz Foku bugün dünyada sadece Türkiye, Yunanistan, Fas, Moritanya ve Madeira Adaları'nda yaşamakta olup toplam nüfusu 600 civarında tahmin edilmektedir.

Akdeniz Foku Türkiye'de bir zamanlar tüm Akdeniz, Karadeniz, Ege ve Marmara Denizleri'nde görülürken, bugün fok nüfusu ufak gruplara bölünmüştür (Aguilar 1999). Geçmişte dağılımları Karadeniz ve Baltık Denizi'nden, Atlantik Okyanusu ve Senegal'e ve Afrika'nın kuzeybatı kıyılarına kadar uzanmakta iken günümüzde en geniş koloni Yunanistan ve Türkiye arasında bulunan Ege Denizi ve adalarındadır. Ancak oldukça geniş bir alanda alt populasyon birimleri şeklinde yayılan bu populasyon bir bütünlük arz etmemektedir. Ege kıyıları ve adaları, türün en yoğun bulunduğu yerler iken, bunların 100 bireyinin Türkiye'de olduğu düşünülmektedir (Güçlüsoy vd., 2004). Dünyadaki koloniler içinde gerçek bir koloni yapısına ve dinamiklerine sahip tek koloni, bu şartlar için gerekli birey sayısına sahip olan Cap Blanc (Moritanya kıyıları) kolonisidir. Bunların dışındaki koloniler, genel olarak 5-6 bir aylık ufak grupların esnek birlikteliklerinden oluşmaktadır (UNEP/MAP 2005). Genel olarak, Akdeniz Foku populasyonunun kökeninin Ege Denizi (Yunan adaları ve Türkiye kıyıları) çıkışlı olduğu kabul edilmektedir (IUCN, 2015). Populasyonun dağılımı Kuzeybatı Afrika'da bulunan Sporad Adaları ve Batıda Marmara Adaları ile güneyde Girit ve Lyon Denizi ile Akdeniz kıyılarına kadar uzanmaktadır. Akdeniz havzasında ise batıda güney Akdeniz kıyıları, Fas, Mısır boyunca Tunus ve Cezayir kıyılarıdır. Lübnan, Kıbrıs ve Türkiye'nin doğu, güney orta bölgelerinde az sayıda birey olduğu da bilinmektedir. Atlantik populasyonu ise oldukça düzensiz, uzak mesafelerle

birbirinden ayrılmış populasyonlar halindedir. Bu izole populasyonlar, Desertas Adaları, Madeira Adası ve güneyde Moritanya sahillerinde bulunur. Azor Adaları'ndan da kayıtlar mevcuttur (Sergeant vd., 1978). IUCN (2015)'e Akdeniz Foklarının Fransa, İspanya, İtalya ve Tunus ile Mısır, İsrail, Kanarya Adaları, Kırım Yarımadası, Kıbrıs, Lübnan ve Suriye ana karalarında yok olmuşlardır.

Resim 9. Akdeniz Foku (Erhan ÖZTÜRK)

Türün en büyük popülasyonu Ege Denizi'ndedir. Dolayısı ile Akdeniz Foku'nun Akdeniz'de soyunu sürdürebilmesi ve ekosistemde varlığını koruyabilmesinde esas olarak Türkiye ve Yunanistan'ın önemi büyüktür. Bu bağlamda Akdeniz Foku'nun korunmasında Türkiye önemli

bir ülke konumundadır. Türkiye'de yapılan çeşitli bilimsel çalışmalarda bireysel tanımlama yolu ile 31-44 arasında Akdeniz Foku bireyi tanımlanmış olup, kıyılarımızda 100 civarında fok yaşadığı tahmin edilmektedir ki dünyadaki fok popülasyonunun yaklaşık 600 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu sayı önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye kıyılarında Akdeniz Foku, Marmara Denizi'nde; Marmara Adaları ve Mola Adaları ile Biga Yarımadası kuzey sahillerinde Ege'de; Gelibolu Yarımadası'nın Ege kıyıları ile Behramkale arasında ve Yeni Foça ile Data arasında Akdeniz'de; Data ile Kemer arasında, Alanya ile Tařucu arasında ve Hatay Samandağ ile Suriye sınırı arasında kalan sahillerde görülmektedir.

Akdeniz Foku, Dünya Doğayı Koruma Birliėi (IUCN) tarafından yayımlanan Kırmızı Liste'de soyu kritik derecede tehdit altında olan (CR; Critically Endangered) tür olarak sınıflandırılmıştır (IUCN, 2015). Tr, bu kritik durumundan dolayı ülkemizin de taraf olduğu Barselona Sözleşmesi'nin Eki olan Cenova Deklorasyonu, Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi (BARSELONA) (Türler Dördüncü Protokolü), Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (BERN) ve Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES) ile koruma altına alınmıştır. Ayrıca, 1380 Sayılı Su rnleri, 4915 Sayılı Kara Avcılığı ve 2872 Sayılı evre Kanunları ile de ulusal düzeyde korunmaktadır.

Resim 10. Akdeniz Foku Muhtemel Yaşam Alanı (Burak Ali ÇİÇEK)

3. İLGİLİ ULUSAL MEVZUAT VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

Akdeniz Foku'nun, Türkiye'de korunma durumunu içeren resmi mevzuat ve uluslararası mevzuat aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. İlgili Ulusal Mevzuat Ve Uluslararası Sözleşmeler

Uluslararası sözleşmenin adı	İlgili bölümü	Türkiye'nin sözleşmeye taraf olduğu tarih ve yayımlandığı Resmi Gazete
AB Habitat Direktifi	Ek-2 ve Ek-4	Türkiye taraf değildir, Bern Sözleşmesi altında Natura 2000'in altyapısı olan "Emerald Network" olarak adlandırılan çalışmalar yürütülmektedir.
Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Alanlarının Korunması Sözleşmesi (BERN)	Ek 2	20.02.1984 RG: 18318
Nesli Tehlikede olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES)	Ek-1	20.06.1996 RG: 22672
Yaban Hayvanlarının Göçmen Türlerinin Korunması Sözleşmesi (BONN)	Ek-1 ve Ek-2	Türkiye taraf değildir

Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (BARCELONA) Akdeniz'de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol	Barselona Sözleşmesi'ne taraf olan ülkeler, 1995 senesine kadar ulaşmak üzere Akdeniz keşif fokunun korunmasını öncelikli hedefler arasına almışlardır. “Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi” (Barcelona Sözleşmesi) uyarınca korumaya alınan alanlar içerisinde de “nesli tehlike altında olan deniz kaplumbağaları ve Akdeniz fokunun yaşama ortamları” olarak belirtilen alanlar da koruma altına alınmıştır.Ek-2	12.06.1981 RG: 17368 22.08.2002 RG: 24854
Rio 1992 Biyoçeşitlilik Sözleşmesi	Biyolojik çeşitliliğin kendi başına taşıdığı değerin ve biyolojik çeşitlilik ile bunun unsurlarının ekolojik, genetik, sosyal, ekonomik, bilimsel, kültürel, rekreatif ve estetik değerlerinin farkında olarak; Ayrıca, biyosferdeki yaşam sürdürme sistemlerinin idame ettirilmesi ve evrimi için biyolojik çeşitliliğin taşıdığı önemin de bilincinde olarak, Biyolojik çeşitliliğin korunmasının insanlığın ortak sorunu olduğunu teyit ederek, Biyolojik çeşitliliğin belirli insan faaliyetleri yüzünden önemli ölçüde azalmakta olmasından kaygı duyarak, Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin önemli ölçüde azalması veya yok olması tehdidi söz konusu olduğunda, tam bir bilimsel kesinlik bulunmamasının, bu tehdidi önleyecek veya en aza indireyecek tedbirleri ertelemek için bir gerekçe olarak kullanılmaması gerektiğini de kaydederek anlaşılmıştır. Madde-6: Koruma ve Sürdürülebilir Kullanım İçin Alınacak Genel Tedbirler Akit tarafların her biri, kendi özel koşullarına ve imkanlarına göre: (a) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, diğer hususların yanı sıra bu Sözleşme'de yer alan ve ilgili Akit Taraf için uygun olan tedbirleri yansıtabilecek ulusal stratejiler, planlar veya programlar geliştirecek veya mevcut strateji, plan veya programları bu amaçla uyarlayacaktır; ve (b) Biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve	27.12.1996 RG: 22860

	sürdürülebilir kullanımını, mümkün ve uygun olduğu ölçüde ilgili sektörel veya sektörler arası planlar, programlar ve politikalarla bütünleştirecektir.	
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (Rio, 1992) Kyoto Protokolü	İnsan faaliyetlerinin atmosferdeki sera gazları yoğunluklarını arttırmakta olduğu, bu artışların doğal sera etkisini yükselttiği ve bunun yeryüzü sathında ve atmosferde ek bir ortalama sıcaklık artışı ile sonuçlanacağı ve doğal ekolojik sistemlere ve insanlığa zarar verici etki yapabileceği endişesiyle, Sera gazlarının kara ve deniz ekosistemlerindeki rolünün ve öneminin farkında olarak, Akdeniz foku yaşam alanlarına olan etkisi itibari ile	17.02.2009 RG: 27144
Akdeniz Foku Monachus Monachus Eylem Planı (1989)	Akdeniz Foku'nun Monachus Monachus Yönetimi ile ilgili Eylem Planı	1989
Ulusal mevzuatın adı*	İlgili madde veya varsa türün korunmasına ilişkin karar tarihi ve sayısı	Mevzuatın yayımlandığı Resmi Gazete
4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu	4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu gereği Merkez Av Komisyonu (MAK) kararları gereğince 1977'den bu Akdeniz foku nesli azalan bir canlı olarak avlanması ve öldürülmesi kesin yasaktır ve bunun gerçekleşmesi durumunda suçlulara ağır parasal cezalar öngörülmektedir.	01.07.2003 RG: 25165
T.C. Anayasası	63. maddesi; devletin, tarih, kültür ve doğal varlıklarını ve değerlerini korumasını, bu amaçla destekleyici önlemler almasını öngörmektedir. Bu madde, türlerin doğal ortamlarında korunmasına da olanak sağlamaktadır. Ayrıca, doğrudan biyolojik	18.10.1982

	çeşitliliğin korunmasına yönelik olmasa da; Anayasa'nın 56. maddesiyle çevre koruyucu hükümler, 35. maddesiyle özel mülkiyet hakkının kullanılmasında getirilen kamu yararı sınırı, 44. maddesiyle toprağın verimli olarak kullanılması, 45. maddesiyle tarım arazilerinin, çayır ve mer'aların amaç dışı kullanımının önlenmesi, 169. maddesiyle ormanların korunma ve geliştirilmesi ile ilgili hükümlere yer verilerek, dolaylı da olsa, biyolojik çeşitliliğin korunması, yaptırımlarla güvence altına alınmıştır	
2872 sayılı Çevre Kanunu	-2872 sayılı Çevre Kanununun 9. Maddesi ÖÇKB ilanı -2872 sayılı Çevre Kanununda, çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve kirliliğin önlenmesi ile ilgili temel ilkeler belirlenmiş ve hükme bağlanmıştır. 26.04.2006 tarih ve 5491 sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılasına Dair Kanun çerçevesinde, Madde6'da biyolojik çeşitliliğin korunmasının önemi belirtilmiş ve biyolojik çeşitliliğin tahribi de dahil olmak üzere denetim ve kontrol ile çevreye zarar verildiği tespit edildiğinde, cezai yaptırımlara ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Çevre Kanununa dayanılarak çıkartılan yönetmeliklerle kirliliğin önlenmesine ve çevresel etki değerlendirmeye yönelik kurallar belirlenmiştir.	01.08.1983 RG: 18132
2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu	-Milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesi, özellik ve karakterleri bozulmadan korunması, geliştirilmesi ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenler. Kanunun uygulanmasına yönelik teknik detaylar Milli Parklar Yönetmeliği ile yürürlüğe konmuştur. -Akdeniz fokunun korunması açısından 2873 sayılı milli parklar kanunu oldukça önemlidir. Milli parkın kıyıları içinde habitat, flora ve fauna diğer korunmayan alanlarla	11.08.1983 RG: 18132

	karşılaştırılınca oldukça sıkı kurallarla korunmaktadır. İnşaat yapımı ve tür avcılığı tamamen yasaklanmıştır. Genelde buralara bina yapmak (ev, endüstriyel veya turistik) hemen hemen imkansızdır ve müsaade (ruhsat) gerektirir ve bu ruhsatı almak oldukça zordur. Milli park kıyılarında balık avcılığı ve her türlü insan etkinliği yasak ve kontrol altında bulunduğundan Akdeniz fokunun habitatının korunması açısından oldukça önemlidir.	
Özel Çevre Koruma Bölgelerine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname	Fok yaşam alanlarının korunması	05.07.1988 RG: 19863
2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirler, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenler. Doğal SİT'ler bu Kanuna göre ilan edilmektedir.	Tarih : 23/7/1983 RG: 18113
1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu 3/1 NUMARALI TİCARİ AMAÇLI SU ÜRÜNLERİ AVCILIĞINI DÜZENLEYEN TEBLİĞ (TEBLİĞ NO: 2012/65)	-1978 yılından beri Akdeniz foku avcılığı yasaklanmıştır. Bu yasak halen devam etmektedir. Bu kanuna göre Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı "Tebliğ" yayınlar. Bu tebliğler balıkçılıkla ilgili bütün mevzuatı düzenleme yetkisine sahiptir. - Diğer yer yasakları MADDE 8 c) Fokların yaşadıkları mağaralarda ışık kullanmak ve her türlü vasıta ile dalış yapmak yasaktır. Avlanması yasak türler MADDE 16 <i>Monachus monachus</i> Avlanması yasak olan türler MADDE 10 <i>Monachus monachus</i>	04.04.1971 RG: 13799

3/2 Numaralı Amatör Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ (TEBLİĞ NO: 2012/66)	Denizlerdeki yer yasakları ve sınırlamalar MADDE 16 (2) Fokların yaşadıkları mağaralarda ışık kullanmak, her türlü vasıta ile dalış ve su ürünleri avcılığı yapmak yasaktır.	
5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu	Madde 4. – Hayvanların korunmasına ve rahat yaşamalarına ilişkin temel ilkeler şunlardır: e) Nesli yok olma tehlikesi altında bulunan tür ve bunların yaşama ortamlarının korunması esastır.	01.07.2004 RG: 25509
3621 Sayılı Kıyı Kanunu	Deniz, tabii ve suni göl ve akarsu kıyıları ile bu yerlerin etkisinde olan ve devamı niteliğinde bulunan sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek koruma ve toplum yararlanmasına açık, kamu yararına kullanma esaslarını düzenler. Madde 5 – Kıyılar ile ilgili genel esaslar aşağıda belirtilmiştir: Kıyıda ve sahil şeridinde planlama ve uygulama yapılabilmesi için kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur. Kıyı kenar çizgisinin tespit edilmediği bölgelerde talep vukuunda, talep tarihini takip eden üç ay içinde kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.	03.08.1990 RG: 20594
5909 sayılı Çevre Kanunu	Madde 9 – (Değişik: 26/4/2006 – 5491/6 md.)Çevrenin korunması amacıyla; a) Doğal çevreyi oluşturan biyolojik çeşitlilik ile bu çeşitliliği barındıran ekosistemin korunması esastır. Biyolojik çeşitliliği koruma ve kullanım esasları, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve	11.08.1983 RG: 18132

ilgili diğer kuruluşların görüşleri alınarak belirlenir.

Madde 3 –(Değişik: 26/4/2006 – 5491/3 md.)Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin genel ilkeler şunlardır:

d) Yapılacak ekonomik faaliyetlerin faydası ile doğal kaynaklar üzerindeki etkisi sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde uzun dönemli olarak değerlendirilir.e) Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür.

g) Kirlenme ve bozulmanın önlenmesi, sınırlandırılması, giderilmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan harcamalar kirleten veya bozulmaya neden olan tarafından karşılanır. Kirletenin kirlenmeyi veya bozulmayı durdurmak, gidermek veya azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre kirletenden tahsil edilir.

ı) Bölgesel ve küresel çevre sorunlarının çözümüne yönelik olarak taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar sonucu ortaya çıkan ulusal hak ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli teknik, idarî, malî ve hukukî düzenlemeler Bakanlığın koordinasyonunda yapılır.

Kirletenin sorumluluğu:

Madde 28 – (Değişik: 3/3/1988 – 3416/8.md.)Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. Kirletenin,

	meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır.(Ek fıkra: 26/4/2006 – 5491/19 md.) Çevreye verilen zararların tazminine ilişkin talepler zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren beş yıl sonra zamanaşımına uğrar.	
2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Yasası	Madde 4. SGK Görevleri şunlardır; -1380 sayılı Su Ürünleri Kanununa, -Seyir güvenliği ile demirleme, bağlama, avlanma, dalgıçlık ve bayrak çekme ile ilgili hükümlere, -Yukarıda belirtilen konulara ilişkin uluslararası antlaşmalara Aykırı eylemleri önlemek, izlemek, suçluları yakalamak, gerekli işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç vasıtalarını yetkili makamlara teslim etmek. SGK'nın idari ve adli görevlerine ilişkin tüzük (16 Temmuz 1985 tarih ve 85/9709 nolu Bakanlar Kurulu Kararnamesi) gereğince “Madde 4. SGK Görevleri şunlardır; -1380 sayılı Su Ürünleri Kanununa, -Seyir güvenliği ile demirleme, bağlama, avlanma, dalgıçlık ve bayrak çekme ile ilgili hükümlere, -Yukarıda belirtilen konulara ilişkin uluslararası antlaşmalara Aykırı eylemleri önlemek, izlemek, suçluları yakalamak, gerekli işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç Akdeniz foku açısından önem arz eden Liman sınırları içindeki veya dışındaki idari görevler; B. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa ve Yönetmeliklerine aykırı eylemleri izlemek, önlemek, ilgililere bildirmek Liman sınırları dışında; G. Su Ürünleri istihsalinde kullanılan gemilerin ve gemilerdeki balıkçı personelin ruhsatlarını denetlemek, patlayıcı ve zararlı maddeler kullanma, trolle su ürünleri istihsal-i zaman-mevsim, cins, ağırlık ve büyüklük	13.7.1982 RG: 17753

	itibariyle su ürünleri istihsali, yabancıların su ürünleri istihsali yasaklarına uyulup uyulmadığını ve istihsal araçlarının öngörülen nitelikleri taşıyıp taşımadıklarını, su ürünleri nesillerinin devamını engelleyecek girişimleri ve tüple dalışları izlemek, önlemek ve gerektiğinde ilgili kuruluşlara bildirmek. Bunlar dışında özellikle çevre kirliliği, atıklar, kaçak her türlü sualtı çalışmaları ve fok mağaralarına yapılan her türlü dalışları denetlemek SGK'nın görevleri arasındadır”	
--	--	--

4. AKDENİZ FOKLARIN BÖLGEDEKİ DURUMU

Fokların bölgedeki durumunu belirlemek amacıyla, alan çalışmaları yapılmış ve bölgedeki yaşam alanları belirlenmiştir. Bu çalışmalarda türün devamlılığı açısından ortaya çıkan sınırlılıklar, tehditler ve güncel durum belirlenmiştir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Yürütülen bu proje ile Akdeniz Foku (*Monachus monachus*)’nun Muğla İli (Milas-Bodrum ilçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) kıyısı alanlarında nesli tehlike altında olmadan varlığını sürdürmesi açısından yaşam alanlarının belirlenmesi ve fokun korunabilmesi açısından uygulanacak eylem planının hazırlanması hedeflenmiştir. Bu hedef kapsamında, çalışma bölgesinin yakın sahil kısmı fiberglass ve şişme botlarla taranmıştır. Bu çalışmada, yakın sahilde bulunan mağara ve mağaracıkların kayıt altına alınması yanı sıra, bölgeyi sıklıkla kullanan balıkçı, dalgıç ve gezi teknesi sahipleri ile de görüşülmüş, fok gözlem bilgileri elde edilmiştir. Alan çalışmaları bittikten sonra ise paydaşlar ile çalıştay düzenlenmiş, elde edilen bilgiler sunulduktan sonra eylem planına aksettirilmek üzere katılımcıların yorumları SWOT analizi ile alınmıştır.

Alan çalışmaları Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında 15’er günlük periyotlarla 4 kişilik personel ve bir gemici ile gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmalarında bir yüzücü denizde bulundurulmuş ve kayalık zonda tarama yaparken teknedeki personelin de coğrafi ve diğer kayıtlarla birlikte görüntü alabilmesi sağlanmıştır. Kumsal özelliğine sahip alanlarda gözlemler bottan yapılmıştır. Uygulamada, yüzücü mağara ve kovukların taranması sırasında bir ip yardımı

ile bot tarafından çekilmiş ve yaşam alanı kayıtları gerçekleştirilmiştir. Belirlenen mağara ve kovukların yanında durulmuş, yüzücüler şnorkelli dalış tekniği ile mağara özelliklerini belirleyerek, fotoğraf ve video çekmişlerdir. SCUBA dalış takımları teknede bulundurulmuş, ancak canlıları ürkütmemek için tüplü dalış gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmada, fok yaşam alanları ile ilgili bilgi dağarcığını artırmak amacıyla Sualtı Görsel Sayım (SGS) tekniği uygulanarak biyotop (habitat) yapısı ve durumu bilgileri ile makro biyolojik çeşitlilik de belirlenmiştir. Deniz ekosistemindeki makro fauna ve flora çeşitliliğini değerlendirmek için kullanılmakta olan farklı örnekleme teknikleri arasında SGS; sığ ve yakın kıyı habitatlarında çalışmak için (yapay resif, kaya veya mercan gibi heterojen substratumlu olabilen) benimsenmektedir (De Girolamo, Mazzoldi, 2000).

Yapılan çalışmalarda ziyaret edilen bölgeler, mağaralar ve kovuklardır.

Alan çalışmalarında gerçekleştirilen dalışlarda, gözlemcinin yanında sudan etkilenmeyen PVC not defteri ve acil durumlar için fener bulundurulmuştur. Eğer gerekiyorsa, çevreye zarar vermeden örnekleme yapılmış ve materyal toplanmıştır, ayrıca habitat ve türlerin sualtında görüntülenmeleri (fotoğraf ve kamera) sağlanmıştır. Çevresel ve teknik şartların (bulanıklık, karanlık ve derinlik faktörleri en kaliteli ekipmanın bile uygun çalışmasını engelleyebilmektedir; ayrıca foklara rahatsızlık vermemek için görüntü sisteminin ışığı ve fener bilinçli olarak kullanılmamıştır) elverdiği kadarıyla sualtından ve türlerden görüntü alınmıştır. Sualtı görüntülerinin alınmasında Sea And Sea Görüntüle Sistemi (Canon 600D marka fotoğraf makinası ve aydınlatma aksamlarından oluşan housing sistemi) kullanılmıştır. Alan çalışmalarında Garmin Marka GPS yardımı ile alınan tüm veriler mekan ve zaman ilişkisi içerisinde kayıt edilmiştir.

Mağara özelliklerinin kayıt edilmesinde Gücü vd. (2004)'nin kullandığı yöntem benimsenmiş ancak alan çalışmalarına ayrılan zamanın kısıtlı olması, sabit kamera ve diğer algılayıcı sistemlerin kullanılamaması nedeniyle bireylerin mağaralarda ve/veya yakınında bulunma durumuna bağlı olarak değil, sadece fiziksel yapıya dayalı bir sınıflandırma yapılmıştır. Buna göre, alan çalışmasında kayıtlar:

Üreme mağarası olma potansiyeline sahip mağaralar: Üreme davranışının büyük bir kısmının gerçekleşebileceği karakterdeki mağaralar (anne ve yavrunun birlikte barınabileceği ve yavru bakımının gerçekleşebileceği, korunaklı mağara). Değerlendirmede bu mağaraların, mutlaka denizel olumsuz etkilere karşı (fırtına ve yüksek dalgalar) koruyucu bariyerli bir girişe sahip, içinde geniş bir kumsal ve/veya platform ve korunaklı bir havuz kısmı olmasına dikkat edilmiştir.

Fok mağarası olma ve etkin olarak kullanılabilme potansiyeline sahip mağaralar. Yaşamsal faaliyetlerin (sığınma, dinlenme, barınma, kışlama) ve diğer davranışların gerçekleşebileceği mağaralar bu şekilde sınıflandırılmıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus bu şekilde sınıflandırılan bazı mağaraların bir önceki standartları tam olarak taşımamasına rağmen üreme mağarası olarak da kullanılabilme potansiyeline sahip olabileceğidir.

Kovuk özelliğinde olan oluşumlar. Diğer iki sınıfa uymayan (morfolojisi, genişliği, girişi, vs.), ancak mutlaka dış sahilin fiziksel ve antropolojik etkilerinden korunaklı, fok ölçülerine uygun, saklanma veya kısa süreli barınma ve belki avlanma davranışı için kullanılabilecek yapıdaki mağaracık, kovuk ve çatlaklar kategorize edilmiştir.

BULGULAR

Foklar için uygun yaşam alanlarının belirlenmesi kapsamında yapılan alan çalışmalarında, materyal – metotda belirtilen özelliklere göre mağaralar ve kovuklar sınıflandırılmıştır. Bunlar; ÜREME MAĞARASI, FOK MAĞARASI ile KOVUK olarak tanımlanmıştır.

Alan çalışmalarının Kabak Koyu güneyi ile Patara arasında kalan bölgedeki Üreme mağaralarından birinde anne-yavru birlikte gözlemlenmiş, video kaydı yapılmıştır. Yine aynı gün aynı bölgede açık denizde bir birey gözlemlenmiş; balıkçılarla yapılan görüşmelerde de bölgede her mevsim fok gözlemi yapıldığı belirlenmiştir.

Yapılan alan çalışmalarında, bölge kıyısız alanın karasal kısmı da değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelerde elde edilen su üstü fotoğraf ve videoları nihai raporun ekler kısmında paylaşılmıştır. Karasal alan ile ilgili değerlendirmelerde, bölgenin, Fethiye, Dalyan, Sarıgerme yakınları hariç hemen hemen hiç şehirleşmediği, insan kullanımının minimum olduğu ancak altyapı yatırımlarının (yol çalışmaları) başladığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, özellikle anne

ile yavrunun gözlemlendiği ve her anlamıyla bir üreme mağarası olan ve yakınlarında 3 üreme mağarası ve fok mağaralarının olduğu özellikle Kabak Koyu ile Patara arasındaki koylarda altyapı çalışmalarının başladığı, hatta balıkçılardan alınan bilgilere göre, kullanım için izin başvurularında dahi bulunulduğu yönündedir.

Bu çalışmada, fokların korunabilmesi açısından paydaş görüşlerini almak üzere yapılan SWOT analizi aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Swot Analizi

Güçlü Yönler
1. Fok yaşam alanlarının noktasal olarak biliniyor olması.
2. Sahip olduğumuz fok popülasyonunun, Akdeniz'deki en büyük popülasyon olması ve yeterli bireye sahip olması.
3. Muğla'da koruma alanlarının çok olması,
4. Bakanlığın bu konuda yeterli kaynak aktarabilecek olması
5. İyi niyetli yetkililerin olması
6. Diğer projelerden elde edilen bilgilerin olması
7. Kırılmamış noktaların olması
8. Çevre mevzuatının yeterli ve uygulanabilir olması
9. Uluslararası bir network var (STÖ-Ak-MedPAN)
10. STK'lar, halk, basın içinde duyarlı kesimin bulunması
11. Muğla'da çalışmalara destek olabilecek bir üniversite bulunması
12. Tebliğ ile balık çiftliklerinde Akdeniz Foku için koruma ağı zorunluluğu olması Akvakültür ve Akdeniz Foku çatışmasını önlemesi açısından önemli olması.
Zayıf Yönler
1. Güçlü bir kontrol mekanizmasının olmaması.
2. İlgili ve yetkili kurumlar arasında Yetki çatışması ve koordinasyonsuzluk,
3. Koruma ile ilgili çok sayıda statünün bulunması,
4. Fok ile ilgili çalışmalarda akademi, akademisyen, STÖ arasında bilgi paylaşımı olmaması ve iletişim eksikliği,
5. Öneriler ve planlamaların Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü ve Doğa Koruması tarafından dikkate alınmıyor olması.
6. Taşra teşkilatlarından gelen bilgiler dikkate alınmaması.
7. ÇED süreci
8. Bilirkişi raporlarının bazı durumlarda sağlıklı yapıyor olması.
9. Karar vericinin siyasal etki altında kalması
10. Yerel idarecilerin uzun vadeli olarak yerinde kalmaması
11. Deniz kontrolünde görevli kurumların kapasite artırımlarında geç kalmış olmaları.
12. SİT kurulu uygulamasının yavaş olması.

13. Belediyelerin konuya yeterince ilgi göstermiyor olmaları.
14. Halk bilinci zayıf olması ve konu ile ilgili farkındalık ve eğitim çalışmalarının olmaması.
15. Muğla yöresinin (özellikle Gökova Körfezi) proje yorgunu olması nedeniyle, yerel halkın ilgisini kaybetmiş durumda olması ve çıkarlarını kaybedeceği korkusu,
16. Eylem planlarında koruma ile ilgili metinlerin belirgin, ölçülebilir ve yoruma kapalı biçimde yazılmamış olması,
Fırsatlar
1. Fokun hala ilgi odağı ve bayrak bir tür olarak sahipleniyor olması.
2. Tüm ilçelerde veterinerlerin bulunması; özellikle ilk yardım konusunda pozitif bir eğilim olması.
3. Uluslararası ilgi ve koruma niyetinin olması,
4. “Doğa Koruma Dairesi” ve/veya “Planlama Şube Müdürlüğü” nün tek elden yönetim yapabilme olasılığının olması.
5. Belediyelerin deniz koruma alanı işine dahil olabilecek olması.
6. Her alanda ve kurumda önce bilinçlendirme ve eğitim yapılabilecek, sonra kapasite artırımına gidilebilecek olanakların bulunuyor olması.
7. Turizm sezonunda gelen insanlara bilgi vermek ve ilgi çekmenin mümkün olması.
8. Jeomorfolojik yapı (kalkerli yapı mağara oluşumuna uygun) olması bir fırsat,
9. Düzgün, sürdürülebilir ve iyi kurgulanmış eko-turizm örnek uygulamalarının destek görmesi,
Tehditler
1. Sorumlu ve yetkili kurumlar arasındaki yetki karmaşası ya da yetkiyi elde tutma eğiliminin gözlenmiş olması.
2. Kamuda, kamu çalışanının öncelikle amirine karşı sorumluluk duyması ve bazı durumlarda alan ile çok ters kararlar alınıyor olması.
3. Kıyı alanlarında hızlı ve kontrolsüz biçimde yapılaşmaya göz yumuluyor olması.
4. Kıyı erozyonu tehlikesinin artıyor olması.
5. Turizm baskısının (tekne turları, dalış okulları, özel tekneler) önlenemiyor olması.
6. Balıkçılık aktiviteleri ile fok etkileşimi arasında sürekli negatif bir ilişki olması (fili etkinin yanında, avcı balıkların balıkçılar tarafından aşırı avlanması ile ekolojik denge bozuluyor olması gibi),
7. Akuvakültür ile fok çatışmasının sürüyor olması.
8. İstilacı türler (ekosistemi, besin ağını değiştiriyor olmaları gibi etkileri açısından) ve Akdeniz’in tropikleşmesi (ekosistem değişiyor olması, suların yükselmesinin fok yaşam alanlarını tehdit ediyor) gibi olguların etkili olması.
9. Envanter çıkarma, izleme, raporlama işlerinin uzmanlık alanı dikkate alınmaksızın verilmesinin önünün açık olması,

5. TEHDİTLER VE SINIRLAYICI FAKTÖRLER

Öncelikli olarak alan çalışmalarından ve daha sonra alanı sık olarak kullanan balıkçılar ve dalgıçlarla yapılan görüşmelerden ve projenin sona ermesine yakın dönemde paydaşlarla yapılan çalıştay ve SWOT analizinden elde edilen bilgilere göre AKDENİZ FOKUNUN (*Monachus*

monachus) MUĞLA İLİ (Milas-Bodrum ilçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) KİYİSAL ALANINDA KORUNMASINA yönelik tehditler ve sınırlılıklar belirlenmiş bunlar tablo halinde sunulmuştur.

Alan çalışmalarında yapılan gözlemlere göre, bölge henüz tam olarak yapılaşmamış ancak altyapı yatırımları başlamıştır. Bölge içerisinde, özellikle üreme mağaralarının bulunduğu alan ivedilikle koruma altına alınmalıdır. Türün korunabilmesi açısından genel yapı ve mağara sayısı açısından oldukça az olan üreme mağaralarının korunması en önemli adımdır (Gücü et al., 2004).

Koruma altına alınacak üreme mağaraları ve diğer fok mağaralarının koruma altına alınmasında, sadece denizel kısım dikkate alınmamalı, mutlaka kıyısız alan ekosistem ile birlikte bir bütün olarak korumalı, gerekli ölçülerde karasal alan da koruma altına alınmalıdır. Ekosistem yaklaşımı açısından olduğu kadar, bu uygulama gelecekte ortaya çıkabilecek antropolojik etkileri de engelleyecektir. Ayrıca, koruma zonları oluşturulmalı, özellikle üreme mağaraları insan etkisinden arındırılmış “mutlak koruma alanı”, yakın çevresi ise “koruma alanı” olarak ilan edilmeli; canlının dolaştığı, avlandığı ve diğer davranışlar için kullandığı yaşam alanları ise kontrol altına alınmalıdır.

Bölgede yapılan çalışmanın diğer ciddi bilimsel çalışmalar ile kıyaslandığında (Gücü et al., 2004); çalışma süresinin, bütçesinin, personelinin ve teknik ekipmanın eksik olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle, kısıtlı imkanlar dahilinde anne-yavru, birey ve habitat gözlemi yapılabilmesine karşın, bölgedeki popülasyonun tam olarak ortaya konması imkansızdır. Gelecekte, bölgedeki popülasyonun tam olarak ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu açıdan tüm mevsimleri kapsayan, detaylı ve devamlı gözlem yapılmalıdır.

Tablo 4. Akdeniz Foku İle İlgili Tehditler

Tehditler	Tehdit düzeyi
Yaşam alanı kaybı ve yaşam alanındaki bozulmalar;	
Kıyisal alandaki yapılaşma ve altyapı yatırımları	Yüksek
Balıkçılık	Orta
Deniz kirliliği	Bilinmiyor
Doğrudan türe yönelik tehditler	
Dalış turizmi	Yüksek
Günübirlik ziyaretçiler (teknele, sürat tekneleri, diğer deniz taşıtları, karadan ulaşım)	Yüksek

6. AKDENİZ FOKUNUN (*Monachus monachus*) MUĞLA İLİ (Milas-Bodrum ilçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) KİYİSAL ALANINDA KORUNMASINA YÖNELİK İ. BEŞ YILIK EYLEM PLANI

6.1. Faaliyetlerin Önceliklendirilmesi ve Aciliyet Sıralaması

Bazı faaliyetler türün varlığını devam ettirebilmesi için kritik öneme sahiptir. Uygulanmadığı takdirde türün tamamen yok olması söz konusu olabilir. Bazı faaliyetler ise daha düşük önceliklidir. Yine bazı faaliyetlerin çok acil uygulanması gerekir. Çünkü uygulanmadığı takdirde tür telafisi mümkün olamayacak boyutta zararlar görebilir. Bazı faaliyetlerin uygulanmasının uzun süreye yayılması tür için önemli tehdit oluşturmaz. Tüm bu hususların bilinmesi yönetiminin sınırlı mali ve insan kaynaklarını daha verimli kullanmasına imkan sağlayacaktır.

AKDENİZ FOKUNUN (*Monachus monachus*) MUĞLA İLİ (Milas-Bodrum ilçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) KİYİSAL ALANINDA KORUNMASINA YÖNELİK İ. BEŞ YILIK EYLEM PLANI yer alan faaliyetlerin öncelik sırasının belirlenmesinde ve aciliyet sıralanmasında, Tür Eylem Planı Hazırlama Rehberi dikkate alınarak (Ulusal Turn Tür eylem Planı, 2014) aşağıda belirtilen ölçütler kullanılmıştır.

- Kritik: Türün tamamen yok olmasına sebebiyet verebilecek sorunların önlenmesi için zorunlu eylem/eylemler.
- Yüksek: 20 yıl veya daha az zamanda popülasyonunun %20'sinden fazlasının yok olmasına sebebiyet verebilecek bir faktörün önlenmesi için gerekli eylem/eylemler.

- Orta: 20 yıl veya daha az zamanda popülasyonunun %20'sinden azının yok olmasına sebebiyet verebilecek bir faktörün önlenmesi için gerekli bir eylem.
- Düşük: Yerel popülasyon düşüşünün veya tüm ülke popülasyonunda küçük etki yapabilecek olan faktörlerin önlenmesi için gerekli bir eylem.

Faaliyetlerin aciliyetine göre öngörülen süreler;

- Acil: 12 ay içinde tamamlanmalı.
- Kısa Süreli: 1-3 yıl içerisinde tamamlanmalı
- Orta Süreli: 1-5 yıl içerisinde tamamlanmalı
- Uzun Süreli: 1-10 yıl içerisinde tamamlanmalı
- Eylem Devam Etmekte: Hali hazırda uygulanmakta ve devam etmesi gereken bir eylem
- Tamamlanmış Eylem: Eylem planının hazırlanması sırasında tamamlanmış eylem.

7. HEDEFLER

7.1. İdeal Hedefler

Akdeniz fokunun (*Monachus monachus*) Muğla İli (Milas-Bodrum ilçeleri ve ÖÇK Bölgeleri Hariç) eylem planı ile ilgili 1 adet ideal hedef belirlenmiştir. Bu;

İdeal Hedef No	İDAEL HEDEF
1.	Akdeniz Foku'nun (<i>Monachus monachus</i>) Muğla İli kıyısal alanında nesli tehlike altında olmadan varlığını sürdürmesi.

7.2. Faaliyet Hedefleri

Akdeniz Foku eylem planı ile ilgili olarak 5 adet faaliyet hedefi, 27 adet faaliyet belirlenmiştir. Bunlar;

Ara hedefler/faaliyet hedefleri	Faaliyetler	Öncelik	Uygulama dönemi	Sorumlu kurum ve kuruluşlar
1.2020 yılı sonu itibari ile Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku ve yaşam alanları hakkındaki bilgi boşluğu dolduruldu.	1.1. Her yıl izleme çalışmaları ile yaşam alanlarında düzenli sayımlar yapmak ve kayıt altına almak	Yüksek	Kısa/Sürekli	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	1.2. Kamera ve algılayıcılar yerleştirerek önem arzeden habitatları izlemek	Orta	Kısa/Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
	1.3. Paydaş (STÖ- Balıkçı-Dalgıç-Devlet görevlileri, vs.) ağı oluşturmak ve kayıt tutmak	Yüksek	Kısa/Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	1.4. Diğer bölgelerde var olan fok birey ve habitatları ile bölgedeki populasyon ve habitatların ilişkisini ekosistem kavramı dahilinde belirlemek, öncelikli olarak ülkemiz kıyısız alanı olmak üzere, bütün Akdeniz ekosistemi içerisindeki koridorları ortaya koymak	Yüksek	Kısa	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	1.5. Araştırma, izleme ve koruma çalışmalarıyla ilgili faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğini geliştirmek.	Orta	Kısa/Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	1.6. Muğla İli kıyılarında Akdeniz Foku yaşam alanlarının belirlenmesi, izlenmesi ve korumasına yönelik çalışmalar teşvik etmek ve kaynak ayırmak	Yüksek	Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
2. Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi	2.1. Kıyısız (karasal ve denizel alanı içeren) koruma alanları ilan etmek	Kritik	Kısa	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Araştırma kurumları; STK'lar

sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı				
	2.2. Fokların önemli yaşam alanlarını etkileyebilecek faaliyetlerin Ekolojik Etki Değerlendirme ve Çevre Etki Değerlendirme raporlarında dikkate alınmasını sağlamak	Kritik	Kısa/Sürekli	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	2.3. Fok yaşam alanlarının çevre düzeni planlarına işlenmesi için Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ve diğer ilgili kurumlara bildirimde bulunmak.	Kritik	Kısa	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	2.4. Fok yaşam alanlarında balıkçılık faaliyetlerinin kontrol altına alınmasını sağlamak	Yüksek	Kısa/Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	2.5. Fok yaşam alanlarında dalış turizmi faaliyetlerinin kontrol altına alınmasını sağlamak	Kritik	Kısa/Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	2.6. Fok yaşam alanlarında deniz turizmine bağlı deniz trafiğinin ve ziyaretçi faaliyetlerinin kontrol altına alınmasını sağlamak	Yüksek	Kısa/Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	2.7. Muğla İli kıyılarında 5 yıl içinde en az 1 adet fok yaşam alanının zonlamasını yapmak	Kritik	Kısa/Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	2.8. Fok açısından hassas bölgelerde kitlesel turlara/Tur teknelerine bölge ve zaman zonlaması yapmak ve üreme dönemlerinde kısıtlamalar getirmek.	Kritik	Kısa/Sürekli	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	2.9. Muğla İli kıyılarında fok konusuyla ilgili bilirkişi listesi oluşturmak			Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
3. Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam şansı (Fokların hayatta kalma oranı/başarısı) artırıldı	3.1. Yapay yuva mağaraları yapmak	Düşük	Orta	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
	3.2. Acil durumlarda müdahale edebilecek ekipler	Yüksek	Kısa	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge

	kurmak, altyapı hazırlamak			Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	3.3. 2015-2016 ve daha sonraki Merkez Av Komisyonu kararlarında Akdeniz Foku öldürümü ile ilgili caydırıcı cezalar koymak	Kritik	Sürekli	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
4. Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda paydaşların Akdeniz Foku ve fok yaşam alanları ile ilgili eğitim ve farkındalık düzeyinde artış sağlandı	4.1. Muğla İlinde fokun tanıtılması ve koruma bilincinin artırılması amacıyla ilköğretim ve ortaöğretim okulları için eğitim materyali hazırlamak ve okullara iletmek.	Yüksek	Orta	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
	4.2. Elektronik medya araçlarını (sosyal medya, web) kullanarak bilgi oluşturmak	Yüksek	Orta	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Araştırma kurumları, STK'lar
	4.3.Kamu spotu ve belgesel hazırlamak	Yüksek	Orta	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Araştırma kurumları, STK'lar
	4.4. Tür tanıtım broşürü hazırlamak	Yüksek	Orta	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Araştırma kurumları, STK'lar
	4.5. Türü sembolleştirmek, kamu alanlarda fok figürünü yaygınlaştırmak	Yüksek	Orta	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Muğla Belediyesi ve bağlı belediyeler
	4.6. Fok temalı ve geleneksel hale gelecek bir festival planlanması	Orta	Orta	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Muğla Belediyesi ve bağlı belediyeler
5. Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku'nun korunmasına yönelik olarak oluşturulan eylem planı çerçevesinde belirlenen kriter ve faaliyetlerin izlenmesi sağlandı	5.1. Her yıl ekim/kasım aylarında eylem planı uygulamalarını değerlendirmek	Yüksek	Kısa/Sürekli	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
	5.2. II. beş yıllık (2020-2024) uygulama dönemi planını yapmak	Orta	Orta	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
	5.3. Planın uygulanması için	Yüksek	Sürekli	Orman ve Su İşleri

	yerel yönetimler, STK'lar, üniversiteler ve yerel halktan oluşan bir komite kurmak			Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü Muğla BŞ Belediyesi ve bağlı belediyeler, STKlar, Üniversite
--	--	--	--	--

8. FAALİYET VE FAALİYET PLANLARI

Akdeniz Foku eylem planı ile ilgili 1 adet ideal hedef, 5 adet faaliyet hedefi ve 27 adet faaliyet belirlenmiştir. Bunlar;

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 1: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku ve yaşam alanları hakkındaki bilgi boşluğu dolduruldu.
Faaliyet no ve faaliyet adı	1.1. Her yıl izleme çalışmaları ile yaşam alanlarında düzenli sayımlar yapmak ve kayıt altına almak.
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği ,Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında her yıl 21'er günlük arazi çalışması
Faaliyet akış planı	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü tarafından "Muğla İli Akdeniz Foku Tür Koruma Eylem Planı" proje ekibine çalışmalarında değerlendirilmek/dikkate alınmak üzere Akdeniz Foku Tür Koruma Eylem Planı ve Akdeniz Foku yayılım alanları haritaları verilecek. Muğla İl Şube Müdürlüğü tarafından Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ilgili daire/şubeleri ile irtibata geçilerek, izleme çalışmaları kapsamında tespit edilen ve haritalanan Akdeniz Foku yayılım alanlarına göre "Muğla İli kıyı şeridi Akdeniz Foku mutlak koruma bölgeleri" nin yeniden belirlenmesi sağlanacak.
Personel, ekipman ve maliyet	"Muğla İli Akdeniz Foku Tür Koruma Eylem Planı" proje ekibi (Fok uzmanı, akademisyen (su ürünleri mühendisi, biyolog, deneyimli dalıcı). Seyahat, konaklama ve arazi giderleri; Tekne, scuba ekipmanı, gps, fotoğraf makinesi vb. 100.000 TLx5 kez= 500.000TL
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 1: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku ve yaşam alanları hakkındaki bilgi boşluğu dolduruldu.
Faaliyet no ve faaliyet adı	1.2. Kamera ve algılayıcılar yerleştirilerek önem arzeden habitatları izlemek
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı,
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Fethiye Kurtuluş Burnu ile Yedigöller arasında kalan kıyı ve adalardaki 5 yaşam alanında
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında sürekli
Faaliyet akış planı	Belirlenen yaşam alanlarına kamera (yaşam alanını geniş olarak gören ve mağara içi) ve algılayıcılar yerleştirilmesi ile sürekli izleme ve kontrol sağlanacak. 5 yaşam alanı/mağaraya sistemler yerleştirilecek sistem senede 4 kez (yaz, sonbahar, kış, ilkbahar) kontrol edilip bakımı sağlanacak.
Personel, ekipman ve maliyet	"Muğla İli Akdeniz Foku Tür Koruma Eylem Planı" proje ekibi (Fok uzmanı, akademisyen (Su Ürünleri Mühendisi, Biyolog), deneyimli dalıcı, elektrik/elektronik uzmanı). Tekne, scuba ekipmanı, kameralar, algılayıcılar, sistem, bakım vb. için gerekli malzeme. Her bir sistem için 40.000 TL x 5 mağara/yaşam alanı= 200.000TL
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 1: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku ve yaşam alanları hakkındaki bilgi boşluğu dolduruldu.
Faaliyet no ve faaliyet adı	1.3. Paydaş (STÖ- Balıkçı- Dalgıç-Devlet görevlileri, vs.) ağı oluşturmak ve kayıt tutmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, SAD-AFAG, Su Ürünleri Kooperatifleri, Dalış Okulları, Liman Başkanlıkları, Milli Eğitim İlçe Müdürlükleri, Veterinerler, Yerel Yönetimler, Valilik, Kaymakamlıklar,
Faaliyetin yeri	Muğla İli kıyı şeridinde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılında
Faaliyet akış planı	"Muğla İli Akdeniz Foku Tür Koruma Eylem Planı" proje ekibinin yaptığı proje tanıtım/revizyon toplantılarına katılım sağlayanların iletişim bilgileri alınmaktadır.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 1: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku ve yaşam alanları hakkındaki bilgi boşluğu dolduruldu.
Faaliyet no ve faaliyet adı	1.4. Diğer bölgelerde var olan fok birey ve habitatları ile bölgedeki populasyon ve habitatların ilişkisini ekosistem kavramı dahilinde belirlemek, öncelikli olarak ülkemiz kıyısı alanı olmak üzere, bütün Akdeniz ekosistemi içerisindeki koridorları ortaya koymak.
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü,
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	SAD-AFAG, EKAD, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Üniversite Rektörlükleri, Uluslararası Fok Araştırma Kurum ve Grupları, MedPan
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılında
Faaliyet akış planı	
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 1: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku ve yaşam alanları hakkındaki bilgi boşluğu dolduruldu.
Faaliyet no ve faaliyet adı	1.5. Araştırma, izleme ve koruma çalışmalarıyla ilgili faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğini geliştirmek.
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında
Faaliyet akış planı	
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 1: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku ve yaşam alanları hakkındaki bilgi boşluğu dolduruldu.
Faaliyet no ve faaliyet adı	1.6. Muğla İli kıyılarında Akdeniz Foku yaşam alanlarının belirlenmesi, izlenmesi ve korumasına yönelik akademik çalışmaları teşvik etmek ve kaynak ayırmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğü, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Üniversite Rektörlükleri, STK'lar, SAD-AFAG, EKAD
Faaliyetin yeri	Muğla İli Kıyı Şeridi
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında yılda bir kere
Faaliyet akış planı	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü yılda 1 (bir) kere Muğla İli kıyı şeridinde Akdeniz Foku ile Eylem planında faaliyet olarak yapılmış olan izleme vb. çalışmalar dışında Akdeniz Foku'nu konu alan, örneğin balıkçılık ile etkileşim, hastalık, beslenme, rehabilitasyon, sosyolojik, kültürel vb., gibi konularda araştırma yapmak isteyenleri teşvik etmek üzere ilana çıkar. Proje önerisi başvurularını değerlendirir (destekleyen kuruluşlardan hakem desteği alınabilir) ve bu önerilerden uygun görülenleri kabul ederek destek sağlar. Bir yılda bütçe dahilinde en az 5 (Beş) araştırma desteklenmesi mantıklıdır. Bu şekilde eylem planı haricinde de Akdeniz Foku ile ilgili veri toplanması sağlanacaktır. Fok ile ilgili çalışma sayısı artacak ve uzman yetişme olanağı sağlanacaktır.
Personel, ekipman ve maliyet	Her bir proje önerisi kendi ekip ve ekipmanını oluşturmalıdır. Bu faaliyette her bir proje için 20.000 TL bütçe ayrılmıştır. 1 yılda 5 proje, eylem planı süresince 5 yıl x 5 proje = 25 proje bu şekilde desteklenecektir. Bütçe ise 20.000 x 25 proje= 500.000 TL
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.1. Kıyısız (karasal ve denizel alanı içeren) koruma alanları ilan etmek
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Muğla İli Kıyı Şeridinde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılında
Faaliyet akış planı	Eylem planının yürürlüğe girmesini takiben Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Bakanlığın Muğla birimlerine; Valiliklere, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Genel Müdürlüğüne Akdeniz Foku'nun Muğla İli kıyı şeridindeki önemli yaşam alanlarını gösteren haritalar, bu alanların koordinatları gönderilecek ve bu alanların koruma alanı olarak ilan edilmesi istenecektir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Muğla İl Şube Müdürlüğü Akdeniz Foku yaşam alanlarının çevre düzeni planlarına ve benzeri planlarına işlenmesinin takipçisi olacaktır.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.2. Fokların önemli yaşam alanlarını etkileyebilecek faaliyetlerin Ekolojik Etki Değerlendirme ve Çevre Etki Değerlendirme raporlarında dikkate alınmasını sağlamak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılında
Faaliyet akış planı	Eylem planının yürürlüğe girmesini takiben Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Bakanlığın Muğla birimlerine; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ÇED ve İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne Akdeniz Foku'nun Muğla İli kıyı şeridindeki önemli yaşam alanlarını gösteren haritalar, bilinen yaşam alanlarının koordinatları gönderilecek ve bu alanların ekolojik özelliklerinin bozulmasına; Akdeniz Foku'nun yaşam alanlarına, foka ve yavrularına zarar verecek veya risk oluşturacak faaliyetlere izin verilmemesi; Ekolojik Etki Değerlendirme ve Çevre Etki Değerlendirme raporlarında fokların yaşam alanlarının dikkate alınması hususu talep edilecektir. Eylem planı kapsamında yapılan izleme ve araştırma çalışmalarında yeni yaşam alanlarının tespit edilmesi durumunda, bu alanlar da haritalara işlenerek yukarıda belirtilen Bakanlık birimlerine ve kurumlara bildirilecektir.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	Muğla İli Akdeniz Foku Tür Koruma Eylem Planı

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.3. Fok yaşam alanlarının çevre düzeni planlarına işlenmesi için Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ve diğer ilgili kurumlara bildirimde bulunmak.
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılında
Faaliyet akış planı	Eylem planının yürürlüğe girmesini takiben Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Bakanlığın Muğla birimine; Valiliklere, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Genel Müdürlüğüne Akdeniz Foku'nun ülkemizdeki önemli yaşam alanlarını gösteren haritalar, bilinen yaşam alanlarının koordinatları gönderilecek ve bu alanların çevre düzeni planı ve diğer benzer planlara işlenmesi istenecektir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Muğla İl Şube Müdürlüğü fok yaşam alanlarının çevre düzeni planlarına ve benzere planlarına işlenmesinin takipçisi olacaktır.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	Muğla İli Akdeniz Foku Tür Koruma Eylem Planı

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.4. Fok yaşam alanlarında balıkçılık faaliyetlerinin kontrol altına alınmasını sağlamak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Muğla İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Balıkçılık Kooperatifleri
Faaliyetin yeri	Muğla İli Kıyı Şeridinde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	Bilgilendirme çalışmaları 2016 yılı Haziran ayında, denetimler sürekli
Faaliyet akış planı	2016 yılı Haziran ayı içerisinde Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığının ilgili il şube müdürlüğüne balıkçılık yapılan fok yaşam alanlarının bulunduğu yerleşimlerde, fok ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılacak. Balıkçılık kooperatifleri başkanları ile görüşmeler yapılarak "Tebliğ"lerin fok ve yaşam alanları ile ilgili hükümleri ve prosedürleri hakkında bilgi verilecek ve balıkçılığın yönetmelik hükümlerine uygun yapılması istenecek ve balıkçılık faaliyetlerin kontrolü amacıyla düzenli denetimler yapılacaktır.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.5. Fok yaşam alanlarında dalış turizmi faaliyetlerinin kontrol altına alınmasını sağlamak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Dalış okulları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Muğla il Müdürlüğü, Muğla İli Deniz Ticaret Odaları, Muğla İli Liman Başkanlıkları, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, TSSF
Faaliyetin yeri	Muğla İli fok yaşam alanlarının bulunduğu bölgelerde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılından itibaren
Faaliyet akış planı	Eylem planının yürürlüğe girmesini takiben Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Kültür Turizm Bakanlığı Muğla il Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Dalış okulları, Muğla İli Deniz Ticaret odaları ve Muğla İli Liman Başkanlıklarına fokun Muğla İli kıyı şeridindeki önemli yaşam alanlarını gösteren haritalar, bilinen yaşam alanlarının koordinatları gönderilecek ve bu alanlarla ilişkili veya etkileyebilecek bölgelerdeki dalış turizmi faaliyetlerinin kontrol altına alınması için gerekli düzenleme ve sınırlamaların belirlenmesi veya dalış okullarının yönlendirilmesi talep edilecektir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Muğla İl Şube Müdürlüğü Muğla İli kıyı şeridinde fok yaşam alanlarında dalış faaliyetlerinin kontrol altına alınması için İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü nezdinde girişimde bulunacaklardır.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.6. Fok yaşam alanlarında deniz turizmine bağlı deniz trafiğinin ve ziyaretçi faaliyetlerinin kontrol altına alınmasını sağlamak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Turizm acentaları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Muğla İl Müdürlüğü, Muğla İli Deniz Ticaret Odaları, Muğla İli Liman Başkanlıkları, SAD-AFAG
Faaliyetin yeri	Muğla İli fok yaşam alanlarının bulunduğu bölge lerde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılından itibaren
Faaliyet akış planı	Eylem planının yürürlüğe girmesini takiben Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Kültür Turizm Bakanlığı Muğla il Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Turizm acentaları, Muğla İli Deniz Ticaret odaları ve Muğla İli Liman Başkanlıklarına fokun Muğla İli kıyı şeridindeki önemli yaşam alanlarını gösteren haritalar, bilinen yaşam alanlarının koordinatları gönderilecek ve bu alanlarla ilişkili veya etkileyebilecek bölgelerdeki deniz turizmi faaliyetlerinin kontrol altına alınması için gerekli düzenleme ve sınırlamaların belirlenmesi veya turizm acentalarının yönlendirilmesi talep edilecektir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Muğla İl Şube Müdürlüğü Muğla İli kıyı şeridinde fok yaşam alanlarında turizm faaliyetlerinin kontrol altına alınması için ilgili birimler nezdinde girişimde bulunacaklardır.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.7. Muğla İli kıyılarında 5 yıl içinde 1 adet fok yaşam alanının zonlamasını yapmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, EKAD, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Muğla İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Muğla İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Patara ile Kabak Koyu arasında
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında 1 kez
Faaliyet akış planı	Eylem planının yürürlüğe girmesini takiben Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü belirtilen alandaki kritik habitatlardan 1 (bir) tanesinin zonlama çalışması için ilana çıkacaktır. İş yüklenen zonlama için gerekli çalışmaları yapacak, zonlama kriterlerini ortaya koyacak, haritalandıracak ve sunacaktır. Bu fok yaşam alanını kapsayan ilk zonlama çalışması olması bakımından önemli olacak ve fok yaşam alanlarında fok ile paydaşlar arasında yaşanan alan kullanımı sıkıntılarına da çözüm üretme gücü olacaktır.
Personel, ekipman ve maliyet	Ekipte Su Ürünleri Mühendisi, Biyolog, Fok uzmanı, Harita mühendisi, CIS uzmanı olması gerekmektedir. Ekipmana ekip karar verir. Zonlama için 50.000TL ayrılması tavsiye edilmektedir.
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.8. Fok açısından hassas bölgelerde kitlesel turlara/Tur teknelerine bölge ve zaman zonlaması yapmak ve üreme dönemlerinde kısıtlamalar getirmek.
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Sportif Turizm Kurulları, Üniversite, SAD-AFAG
Faaliyetin yeri	Muğla İli fok yaşam alanlarında
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılından itibaren
Faaliyet akış planı	Eylem planının yürürlüğe girmesini takiben Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Turizm Muğla İl kurulları ile ortak çalışma olanağını sağlayacaktır. Eylem planında hassas fok yaşam alanları olarak belirlenen bölgelerde tekne turlarının olup olmadığı, var ise kaç tekne ile kaç kişinin bu turlar ile fok yaşam alanlarına baskı yaptığı belirlenecektir. Bu ön bilgiler elde edildikten sonra, hassas fok yaşam alanına giden tur tekne sayısında bir kota düzenlenmesi sağlanacaktır. Bu teknelerin alana ne kadar mesafede duracağı, insanların fok ne kadar uzaklıktan gözlemleyeceği belirlenecektir. Özellikle bu alanlarda fok üreme döneminde kesin bir erişim kısıtlaması yapılması elzem bir konudur.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 2: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam alanlarının %2'den fazlasının zarar görmemesi sağlayarak sağlıklı kalması sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	2.9. Muğla İli kıyılarında fok konusunda ilgili bilirkişi listesi oluşturulmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	SAD-AFAG, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Muğla Valiliği, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı TVK, ÇED Planlama ve Mekansal Planlama ve UDHB Deniz ve İçsular Düzenleme, Tersaneler ve Kıyı Yapıları Genel Müdürlükleri, Muğla BŞ. Belediyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğü
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılından itibaren
Faaliyet akış planı	Bilirkişi standartlarını Bakanlık bünyesinde Akdeniz Foku Çalışma Grubu belirlemelidir.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 3: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam şansı (Fokların hayatta kalma oranı/başarısı) artırıldı
Faaliyet no ve faaliyet adı	3.1. Yapay yuva mağaralar yapmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Muğla İli kıyı şeridinde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılı itibarıyla
Faaliyet akış planı	
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 3: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam şansı (Fokların hayatta kalma oranı/başarısı) artırıldı
Faaliyet no ve faaliyet adı	3.2. Acil durumlarda müdahale edebilecek ekipler kurmak, altyapı hazırlamak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Veterinerler Odası, SAD-AFAG, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Muğla Valiliği, Belediyeler
Faaliyetin yeri	Muğla İli kıyı şeridinde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılından itibaren
Faaliyet akış planı	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü eliyle ilgili belediyeler ile Veteriner odasına çağrı yapılarak belediyeler bünyesinde ya da özel çalışan veterinerlerden fok vakalarında görev almak üzere ekipler düzenlenmesi istenecektir. Bu ekiplere fok vakaları ve yapılması gereken müdahaleler ile ilgili teorik bilgiler verilecektir.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 3: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku yaşam şansı (Fokların hayatta kalma oranı/başarısı) artırıldı
Faaliyet no ve faaliyet adı	3.3. 2015-2016 ve daha sonraki Merkez Av Komisyonu kararlarında Akdeniz Foku öldürümü ile ilgili caydırıcı cezalar koymak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Valilik
Faaliyetin yeri	Muğla kıyı şeridinde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılı itibarıyla
Faaliyet akış planı	Muğla İli av komisyonu kararları ile 4915 sayılı Kanunun 3/4, 4/1, 5/1, 6/2 ve 6/3. maddelerinin komisyona verdiği yetkiler ve komisyon üyelerinin önerileri doğrultusunda, 2015-2016 av dönemi için bütün yurdu kapsayan şekilde fok öldürme ile ilgili caydırıcı ceza, örneğin bir fok öldürme için 100.000TL gibi bir maddi ceza karara bağlanmalıdır.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 4: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda paydaşların Akdeniz Foku ve fok yaşam alanları ile ilgili eğitim ve farkındalık düzeyinde artış sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	4.1. Muğla İlinde fokun tanıtılması ve koruma bilincinin artırılması amacıyla ilköğretim ve ortaöğretim okulları için eğitim materyali hazırlamak ve okullara iletmek
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği, Milli Eğitim İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Muğla İli fok yaşam alanlarının bulunduğu yerleşimlerde
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılında
Faaliyet akış planı	2016 yılı başında destekleyen kurumlar ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerine yönelik “Akdeniz Fokunu Tanıyalım, Koruyalım!” eğitim materyali hazırlanacak. Eğitim materyali 2016 yılı nisan ayında Orman ve Su İşleri Bakanlığı şube müdürlükleri tarafından il milli eğitim müdürlükleri üzerinden fokun yaşam alanlarının bulunduğu yerleşimlerdeki okullara iletilecek ve eğitim materyali olarak kullanılması sağlanacak. Faaliyet 4’te yapılması öngörülen broşürler (basımını takiben) ile eylem planı sürecinde hazırlanan “Akdeniz Foku poster” il şube müdürlükleri tarafından çerçevelendirilerek alan ziyaretleri sırasında okullara verilecek.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 4: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda paydaşların Akdeniz Foku ve fok yaşam alanları ile ilgili eğitim ve farkındalık düzeyinde artış sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	4.2. Elektronik medya araçlarını (sosyal medya, web) kullanarak bilgi oluşturmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Araştırma kurumları, STK'lar
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılı itibarıyla
Faaliyet akış planı	2016 yılında SAD-AFAG veya EKAD tarafından “Türkiye Akdeniz Foku” web sitesi oluşturulacak. Web sitesinde temel olarak aşağıdaki bilgiler yer alacak ve düzenli olarak güncellenecek. · Akdeniz Foku ile ilgili yapılan araştırma, izleme ve koruma faaliyetleri ve gelişmeler, · Ulusal Akdeniz Foku Eylem Planı uygulamaları, · Uluslararası kuruluşlarla işbirlikleri ve uluslararası çalışmalar, · Paydaş ağından gelen bilgiler.
Personel, ekipman ve maliyet	Projesinde belirlenecek
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 4: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda paydaşların Akdeniz Foku ve fok yaşam alanları ile ilgili eğitim ve farkındalık düzeyinde artış sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	4.3.Kamu spotu ve belgesel hazırlamak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Araştırma kurumları, STK'lar
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılında
Faaliyet akış planı	2016 yılında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından “Akdeniz Foku'nun korunması” konusunda kamuoyunda farkındalık yaratmak amacıyla kamu spotu hazırlanacak. Hazırlanan kamu spotu ulusal kanallarda yayınlattırılmak üzere Radyo, Televizyon Üst Kuruluna sunulacak.
Personel, ekipman ve maliyet	Projesinde belirlenecek
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 4: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda paydaşların Akdeniz Foku ve fok yaşam alanları ile ilgili eğitim ve farkındalık düzeyinde artış sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	4.4. Tür tanıtım broşürü hazırlamak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Araştırma kurumları, STK'lar
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016 yılında
Faaliyet akış planı	2016 yılı ilk yarısında SAD-AFAG veya Ekolojik AraştırmalarDerneği tarafından DKMP Genel Müdürlüğü ile işbirliği halinde Akdeniz Foku'nun korunmasında kamuoyunda bilgi ve bilinç düzeyini artırmak amacıyla (özellikle fok yaşadığı bölgelerdeki insanlara yönelik) A4 ebadında üçe katlamalı 1000 adet broşür hazırlanacak ve bastırılacak. Broşürler alan ziyaretleri sırasında okullar öncelikli olmak üzere yöre insanına dağıtılacak.
Personel, ekipman ve maliyet	Projesinde belirlenecek
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 4: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda paydaşların Akdeniz Foku ve fok yaşam alanları ile ilgili eğitim ve farkındalık düzeyinde artış sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	4.5. Türü sembolleştirmek, kamu alanlarda fok figürünü yaygınlaştırmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Muğla Belediyesi ve bağlı belediyeler
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği ,Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında
Faaliyet akış planı	2016 yılından itibaren DKMP Genel Müdürlüğü belediyeler ile işbirliği halinde görünür alanlarda fok figürünün kullanımını teşvik edeceklerdir.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 4: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda paydaşların Akdeniz Foku ve fok yaşam alanları ile ilgili eğitim ve farkındalık düzeyinde artış sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	4.6. Fok temalı ve geleneksel hale gelecek bir festival planlanması
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü; Muğla Belediyesi ve bağlı belediyeler
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, SAD-AFAG, Ekolojik Araştırmalar Derneği ,Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında
Faaliyet akış planı	2016 yılından itibaren DKMP Genel Müdürlüğü belediyeler ile işbirliği halinde özellikle fok yaşam alanı olan yerleşim bölgelerinde fok temalı festivaller düzenlenmesini teşvik edeceklerdir.
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 5: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku'nun korunmasına yönelik olarak oluşturulan eylem planı çerçevesinde belirlenen kriter ve faaliyetlerin izlenmesi sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	5.1. Her yıl Ekim/Kasım aylarında eylem planı uygulamalarını değerlendirmek
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	SAD-AFAG, EKAD, MSKÜ Su Ürünleri Fakültesi, Akdeniz Foku Eylem planında sorumluluk üstlenmiş diğer kurum, kuruluş ve kişiler
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında her yıl Ekim/Kasım ayında
Faaliyet akış planı	Her yıl Ekim veya Kasım ayı içerisinde Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünün koordinasyonunda, ilgili şube müdürlükleri ile Akdeniz Foku Eylem Planı'nda sorumluluk üstlenmiş kurum ve kuruluşların katılımı ile toplantı yapılacak ve aşağıdaki ana başlıklar görüşülecektir. Eylem planında yer alan her bir faaliyetin o yıl içerisindeki gerçekleşme durumu · Yapılamayan faaliyetlerin yapılamama nedenleri ve gelecek yılda alınması gereken önlemler, Gelecek yılın çalışma programının gözden geçirilmesi
Personel, ekipman ve maliyet	
Yönetici yorumu	

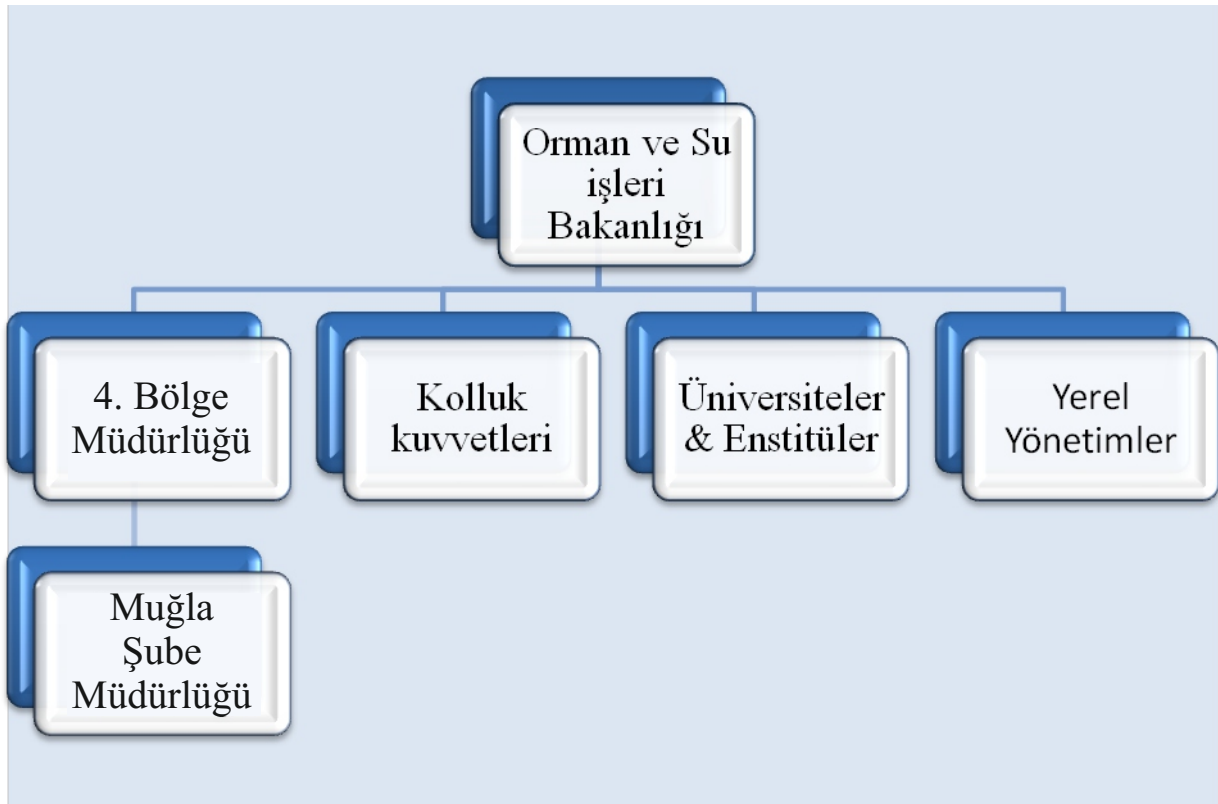

İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 5: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku'nun korunmasına yönelik olarak oluşturulan eylem planı çerçevesinde belirlenen kriter ve faaliyetlerin izlenmesi sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	5.2. II. beş yıllık (2020-2024) uygulama dönemi planını yapmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	SAD-AFAG, EKAD, MSKÜ Su Ürünleri Fakültesi, Akdeniz Foku Eylem planında sorumluluk üstlenmiş diğer kurum, kuruluş ve kişiler
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2019 yılında
Faaliyet akış planı	2019 yılı sonunda deneyimli bir tur koruma eylem planlaması uzmanının danışmanlığında düzenlenecek çalıştayda 5 yıllık uygulama dönemi değerlendirilecek. 5 yıllık uygulamalarda edinilen bilgi ve deneyimler de dikkate alınarak 2020-2024 yılları (II. beş yıllık uygulama dönemi) uygulama planı hazırlanacaktır.
Personel, ekipman ve maliyet	Danışmanlık hizmeti, toplantı mekanı ve toplantı giderleri
Yönetici yorumu	

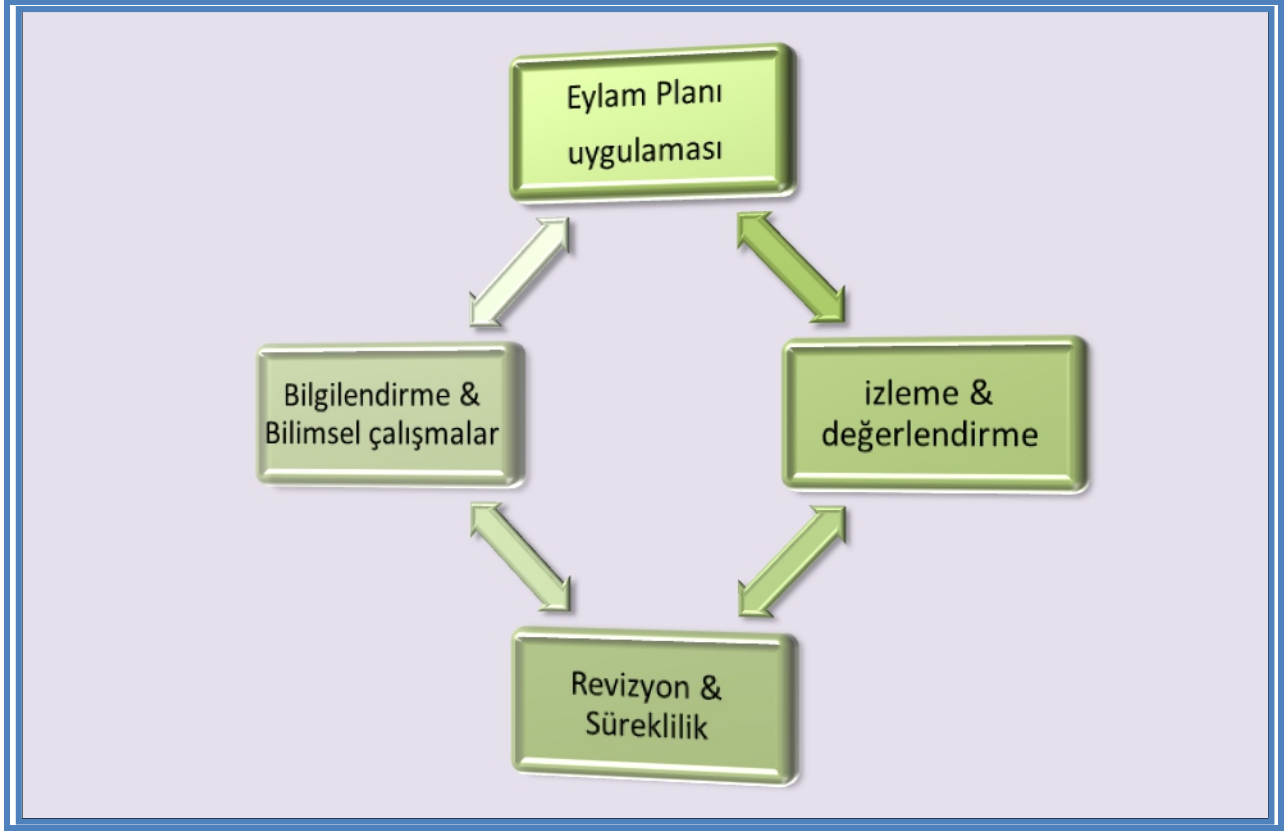
İlgili Hedefler	Faaliyet Hedefi 5: Beş yıllık (2016-2020) uygulama süreci sonunda Muğla İli kıyılarındaki Akdeniz Foku'nun korunmasına yönelik olarak oluşturulan eylem planı çerçevesinde belirlenen kriter ve faaliyetlerin izlenmesi sağlandı
Faaliyet no ve faaliyet adı	5.3. Planın uygulanması için yerel yönetimler, STK'lar, üniversiteler ve yerel halktan oluşan bir komite kurmak
Faaliyetten sorumlu kurum ve kuruluşlar	Orman ve Su İşleri Bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla İl Şube Müdürlüğü, Muğla BŞ Belediyesi ve bağlı belediyeler, STKlar, Üniversite
Destekleyen/İşbirliği yapılacak kişi, kurum ve kuruluşlar	SAD-AFAG, EKAD, MSKÜ Su Ürünleri Fakültesi, Akdeniz Foku Eylem planında sorumluluk üstlenmiş diğer kurum, kuruluş ve kişiler
Faaliyetin yeri	Muğla İli
Faaliyetin zamanı ve sıklığı	2016-2020 yıllarında arasında her yıl Ekim/Kasım ayında yılında
Faaliyet akış planı	Her yıl Ekim veya Kasım ayı içerisinde Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonunda, Akdeniz Foku Eylem Planı'nda sorumluluk üstlenmiş kurum, kuruluş ve kişilerin katılımı ile yerel bir komite oluşturulacak ve planın uygulanması bu komite tarafından izlenecektir. Komitedeki kişi sayısı, komitenin fiziki mekanı vb. durumlar Bakanlık tarafından belirlenecektir.
Personel, ekipman ve maliyet	Mekan
Yönetici yorumu	

9. UYGULAMA DÖNEMİ ÇALIŞMA PLANI

Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) Tür eylem planı kapsamında öngörülen işbirliği ve çalışma planı şeması aşağıda görülmektedir.

Şekil 1. Akdeniz Foku Tür Eylem Planı Paydaş Kurumlar İşbirliği Ağı

Şekil 2. Akdeniz Foku Tür Eylem Planı Projesi Uygulama Şeması Ana Hatları

10. Kaynaklar

Aguilar, A. 1999. Status of Mediterranean monk seal populations. In: Aloès (ed.). RAC-SPA, United Nations Environment Program (UNEP)., Tunisia.

Aguilar, A., Cappozzo, L. H., Gazo, M., Pastor, T., Forcada, J. and Grau, E. 2007. Lactation and mother-pup behaviour in the mediterranean monk seal *Monachus monachus*: an unusual pattern for a Phocid. *Journal of Marine Biology Association of the United Kingdom* 87: 93-99.

Allen, J.A., 1980, History of American Pinnipeds: A Monograph of the Walruses, Sealions, Sea bears and Seals of North America, Department of the Interior, US Geological Survey of the Territories, Miscelanious Publications, No:12, 8vol, 1 -785 pp.

Badosa, E., Pastor, T., Gazo, M. and Aguilar, A. 2006. Moults in the Mediterranean monk seal from Cap Blanc, western Sahara. *African Zoology* 41(2): 183-192.

Berta, A. 2009. Pinnipedia, Overview; pp. 878–885 in W. F. Perrin, B. Wursig, and J. G. M. Thewissen (eds.), *Encyclopedia of Marine Mammals*, second edition. Academic Press, San Diego, California.

Berta, A. & Churchill, M. (2012). "Pinniped Taxonomy: evidence for species and subspecies". *Mammal Review* 42 (3): 207–234. doi:10.1111/j.1365-2907.2011.00193.x.

Dailey, M. D., R.V., Santangelo, W.G. Gilmartin, 1988, A caprological Survey of helminth parasites of the Hawaiiin Monk Seal from the NW Hawaiian Islands, *Marine Mammal Science*, 4(2): 125-131.

Gazo, M., Aparicio, F., Cedenilla, M. A., Layna, J. F. and Gonzalez, L. M. 2000. Pup survival in the Mediterranean monk seal (*Monachus monachus*) colony at Cabo Blanco Peninsula (Western Sahara-Mauritania). *Marine Mammal Science* 16(1): 158-168.

Gonzalez, L. M. Aguilar, A., Lopez-Jurado, L. F. and Grau, E. 1997. Status and Distribution of the Mediterranean Monk Seal *Monachus monachus* on the Cabo Blanco Peninsula (Western Sahara-Mauritania) in 1993-1994. *Biological Conservation* 80: 225-233.

Gucu A.C., G. Gucu and H. Örek. 2004. Habitat use and preliminary demographic evaluation of the critically endangered Mediterranean monk seal (*Monachus monachus*) in the Cilician Basin (Eastern Mediterranean). *Biological Conservation* 16 (3): 417-431.

Güçlüsoy, H., Kiraç, C. O., Veryeri, N. O. and Savas, Y. 2004. Status of the Mediterranean monk seal, *Monachus monachus* (Hermann, 1779) in the coastal waters of Turkey. *E. U. Journal of Fisheries and Aquatic Sciences* 21: 201 -210.

Gökoğlu, M., M. Yavuz, M. S. Kaçar. 2012. Mersin ili Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) Tür Koruma Eylem Planı. TC. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Aralık, Ankara, 85 sayfa.ç

Groombridge, B. 1994, IUCN Red List of Threatened Animals. IUCN, Gland, Switzerland.

Jefferson, T.A., S. Leatherwood, and M.A. Webber. 1993. FAO species identification guide. Marine mammals of the world. Rome, FAO, 320. p. 587 figs.

Jefferson, T. A, M. A. Webber, and R. L. Pitman. (2008). *Marine Mammals of the World, A Comprehensive Guide to their Identification*. Amsterdam, Elsevier. p. 415 -418.

Johnson, W.M., A.A. Karamanlidis, P. Dendrinis, P. Fernandez, M. Gazo, L.M. Gonzalez, H. Güçlüsoy, R. Pires, and M. Schnellmann. 2006. Monk seal fact files. Biology, behaviour, status and conservation of the Mediterranean monk seal, *Monachus monachus*. The Monachus Guardian, www.monachus-guardian.org.

Kıraç, C.O., N.O. Veryeri, H. Güçlüsoy and Y. Savaş, 2013. Akdeniz Fokunun *Monachus monachus* Türkiye’de Korunması Ulusal Starteji. Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve UNEP MAP RAC/SPA. N°32/ RAC/ SPA/ 2011. Ankara, Türkiye. 1-48 s. + Ekler

Kıraç, C.O., Y. Savaş ve H. Güçlüsoy. 1998. Akdeniz fokunun *Monachus monachus* Önemi ve Türkiye’de Korunması. SAD-AFAG Yayınları. Eylül 1998, Ankara. 21 sayfa + anket.

Kretzmann, M.; et al. (1997). "Low Genetic Variability in the Hawaiian Monk Seal". Conservation Biology 11 (2): 482–490. doi:10.1046/j.1523-1739.1997.96031.x.

Margaritoulis, D., Karavellas, D. and Irvine, C. 1996. Predation of adult loggerheads by Mediterranean monk seals. In: J. A. Keinath, D. E. Barnard, J. A. Musick and B. A. Bell (eds), Proceedings of the Fifteenth Annual Symposium on Sea Turtle Biology and Conservation, pp. 193-196. NOAA Technical Memorandum NMFS 66 SEFSC-387.

Neves, H. C. 1998. Preliminary findings on the feeding behaviour and general ecology strategy of the Mediterranean monk seal *Monachus monachus* (Pinnipedia: Monachinae) on the Desertas Islands. Bol. Mus. Mun. Funchal Sup. 5: 263-271.

Pastor, T. and Aguilar, A. 2003. Reproductive cycle of the female Mediterranean monk seal in the western Sahara. Marine Mammal Science 19: 318-330.

Pastor, T.; et al. (2004). "Low Genetic Variability in the Highly Endangered Mediterranean Monk Seal". Journal of Heredity 95 (4): 291–300. doi:10.1093/jhered/esh055.

Salman, A., Bilecenoglu, M. and Güçlüsoy, H. 2001. Stomach contents of two Mediterranean monk seals (*Monachus monachus*) from the Aegean Sea, Turkey. Journal of the Marine Biology Association, UK 81: 719-720.

Samaranch, R. and L.M. González. 2000. Changes in morphology with age in Mediterranean monk seals (*Monachus monachus*). Marine Mammal Science, 16(1):141-157.

Sergeant, D. E., Ronald, K., Boulva, J. and Berkes, F. 1978. The recent status of *Monachus monachus*, the Mediterranean monk seal. *Biological Conservation* 14: 259-287.

The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2015-3. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 02 November 2015.

United Nations Environment Programme. 2005. Evaluation of the Mediterranean monk seal status. United Nations Environment Programme Mediterranean Action Plan. Regional Activity Center for Specially Protected Areas (RAC/SPA)., Tunis, Tunisia.

Wilson D.E., Reeder M.D. 2005. Mammal Species of the World. Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Wozencraft, W.C. (2005). "Genus *Monachus*". In Wilson, D.E.; Reeder, D.M. Mammal Species of the World: A Taxonomic and Geographic Reference (3rd ed.). Johns Hopkins University Press. p. 598. ISBN 978-0-8018-8221-0. OCLC 62265494.

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
DOĞA KORUMA ve MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
4. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ MUĞLA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Orhaniye Mahallesi Papatya Sokak No: 6 Menteşe / MUĞLA
Tel: 0 252 223 03 06 • Fax: 0252 232 03 12

AK - TEL
MÜHENDİSLİK

"Çevrenin Mühendisi"